

Overdiemen

Vooronderzoek conventionele explosieven

Auteur

A.Bakker

Opdrachtgever

Antea Group

Contactpersoon

A. Ooijevaar

Kenmerk

28403

Opsteller	Goedgekeurd en vrijgegeven	Paraaf	Datum
A.Bakker	<i>A. Bakker</i>	<i>[Signature]</i>	20-11-2018

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Aanpak	4
2.1	Situatie	4
2.2	Onderzoeksgebied	4
2.3	Onderzoeksmethode: WSCS OCE	5
2.4	Historie	6
3	Resultaten onderzoek	11
3.1	Onderzoek derden en IBA	11
3.2	Literatuur	16
3.3	Kranten	32
3.4	Gemeentearchief	34
3.5	Nationaal Archief	38
3.6	NIMH	39
3.7	NIOD-instituut	40
3.8	Koninklijke Bibliotheek	41
3.9	Luchtfoto's: TARA, Kadaster	41
3.10	The National Archives (London)	42
3.11	Bundesarchiv Militärarchiv (Freiburg)	43
3.12	EODD	44
3.13	Getuigen	45
3.14	Locatiedeskundige	46
4	Leemten in kennis	48
5	Samenvatting	49
6	Conclusies	51
7	Bronnen	52
7.1	Literatuur	52
7.2	Explosievenonderzoeken	54

Bijlagen

Bijlage 1 -Acties EOCL in gemeente Muiden

Bijlage 2 -Historische feiten

Bijlage 2 -CE-bodembelastingkaart

1 Inleiding

In het kader van de verbetering van de ontsluiting van IJburg wordt een wegverbinding gereconstrueerd: de Overdiemer- en Pampusweg. De locatie is gelegen op het grondgebied van de gemeenten Diemen en Muiden.

Aangezien de weg buiten de CE-bodembelastingkaart van de gemeente Amsterdam is gelegen, is voor het bepalen van risico's als gevolg van de eventuele aanwezigheid van conventionele explosieven een vooronderzoek CE nodig.

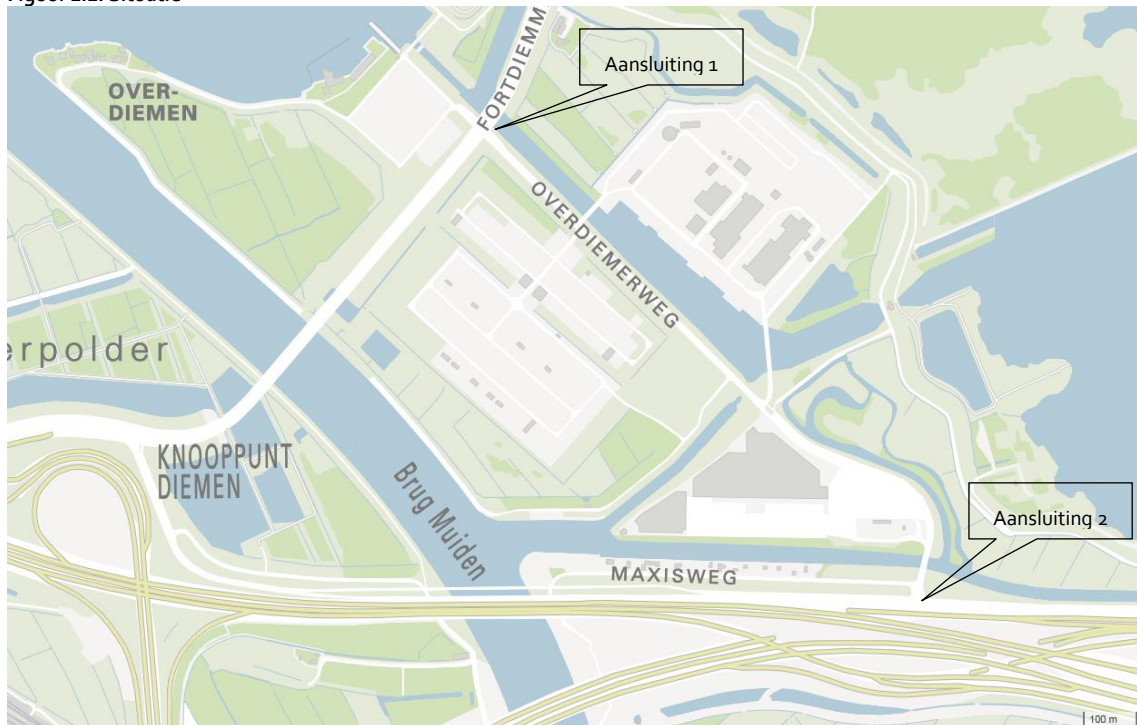
De bevindingen van het archiefonderzoek en de afbakeningen van enkele verdachte gebieden in het zeer ruim genomen onderzoeksgebied worden in dit rapport gepresenteerd.

2 Aanpak

2.1 Situatie

De Overdiemer- en Pampusweg zijn gelegen tussen de Fortdiemerdammerweg en de parallelweg langs de A1. De weg volgt de zuidwestelijke oever van het koelkanaal van de elektriciteitscentrale Diemen. Op het grondgebied van de gemeente Muiden ligt de weg ten noordoosten van de Maxis.

Figuur 2.1: Situatie

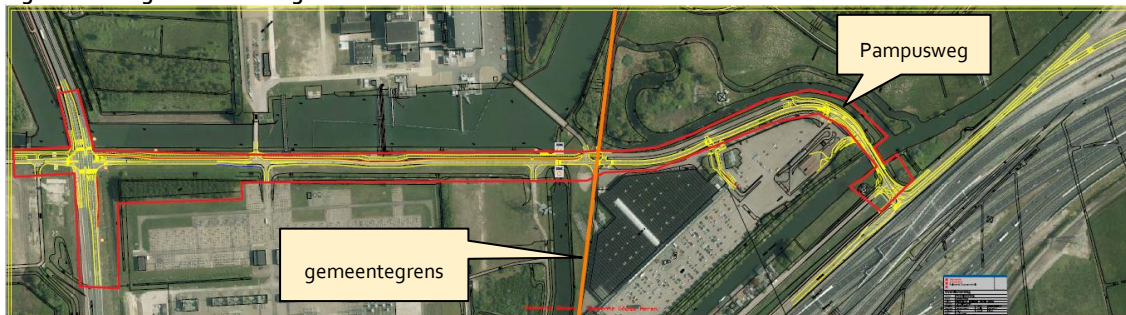
Bron: City Data

De weg heeft tussen de twee aansluitingen een lengte van 1,2 km.

2.2 Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied is in eerste instantie gebaseerd op de contouren van het werkgebied van de te reconstrueren weg (figuur 2.2). Voor het onderzoeksgebied wordt een strook aangehouden van 200 meter rondom het onderzoeksgebied (bijlage 2)

Figuur 2.2: Weg en onderzoeksgebied

Bron: Antea Group 2017

In verticale zin wordt het onderzoeksgebied vooralsnog niet gedefinieerd. Pas als sprake blijkt te zijn van een van CE verdacht gebied, vindt verticale afbakening plaats.

2.3 Onderzoeksmethode: WSCS OCE

In de Staatscourant nr. 4230 van 16 maart 2012 is het Werkveldspecifieke Certificatieschema Opsporen Conventionele Explosieven gepubliceerd, dat per 1 juli 2012 van kracht is geworden.

Tabel 2.1: Overzicht verplicht en optioneel te raadplegen bronnen.

Bron	Raadplegen		Te raadplegen
	Verplicht	Optioneel	
Literatuur	✓		✓
Gemeentearchief en provinciaal archief	✓		✓
Nederlands Instituut voor Militaire Historie		✓	✓
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie		✓	✓
Explosievenopruimingsdiensten Defensie	✓		✓
Luchtfoto's collectie Bibliotheek LU Wageningen	✓		✓
Luchtfoto's Topografische Dienst/Kadaster Zwolle	✓		✓
Luchtfoto's TARA		✓	✓
The National Archives (Londen)		✓	✓
Bundesarchiv-Militärarchiv (Freiburg)		✓	✓
The National Archives (Washington)		✓	
Getuigen		✓	

Bron: Stcrnt nr. 4230 16 maart 2012, wetten.overheid.nl/BWBR0008587/2016-07-05/0/Bijlage XII/afdrukken

In het WS CS-OCE zijn onder andere de minimaal te raadplegen bronnen gespecificeerd. De bronnen zijn onlangs uitgebreid (zie tabel 2.1).

De bevindingen van het bronnenonderzoek worden vastgelegd op een kaart met historische feiten. Voor locaties waar mogelijk explosieven aanwezig zijn wordt een verdacht gebied afbakend op basis van richtlijnen uit het WSCS OCE.

De collecties van de Bibliotheek van de Landbouwuniversiteit Wageningen en van de Topografische Dienst / Kadaster bevatten luchtfoto's uit 1943 en later. Oudere luchtfoto's zijn gearchiveerd in TARA.

Het aantal verplicht te raadplegen bronnen is in het WSCS OCE 2.0 uitgebreid met:

- Nationaal Archief te Den Haag
- Semistatische archiefdiensten Ministerie Defensie te Rijswijk
- Provinciaal Archief

Het Gemeentearchief bestaat in dit geval uit de archieven van de gemeenten Diemen en Muiden. Het Diemense archief is ontsloten in het Stadsarchief Amsterdam, dat duizenden subarchieven bevat. De geraadpleegde gemeentearchieven van Diemen en van Muiden zijn in paragraaf 3.3 gespecificeerd.

Voor eerdere onderzoeken (IBA 2005 en 2010) is informatie ingewonnen bij een lokale bewoner en bij de dorpshistoricus van Diemen. Zij worden opgevoerd als getuigen.

In het WS CS OCE is ook een verplichting opgenomen om de door derden verrichte onderzoeken op en nabij de locatie te raadplegen. De resultaten van die onderzoeken worden in paragraaf 3.1 besproken.

2.4 Historie

Het westelijk deel van de locatie is gelegen in de Overdiempolder. In het oostelijk gedeelte was tot het interbellum nog het verkavelingspatroon zichtbaar van de vroegere Gemeenschapspolder. De polder werd in de zeventiende eeuw doorsneden voor de aanleg van de Muidertrekvaart. Het jaagpad langs de vaart ontwikkelde zich vanaf de Franse tijd tot Rijksweg 1. In plaats van de draaibrug in het Merwedekanaal kwam in de jaren dertig een boogbrug over het kanaal. Vanwege de lange opritten kreeg die overbrugging de naam "Kilometerbrug".

Figuur 2.3: Luchtfoto 25 mei 1937 met oostelijke oprit van de Kilometerbrug en kruismagazijn De Eendekooi

Bron: Stadsarchief Amsterdam; Beeldbank

Op de topografische kaart is de locatie in de Overdiempolder aangeduid als Uilenbosch. Op het grondgebied van de gemeente Muiden is van het restgebied van de Gemeenschapspolder geen nadere aanduiding bekend.

Figuur 2.4: Situatie in 1938

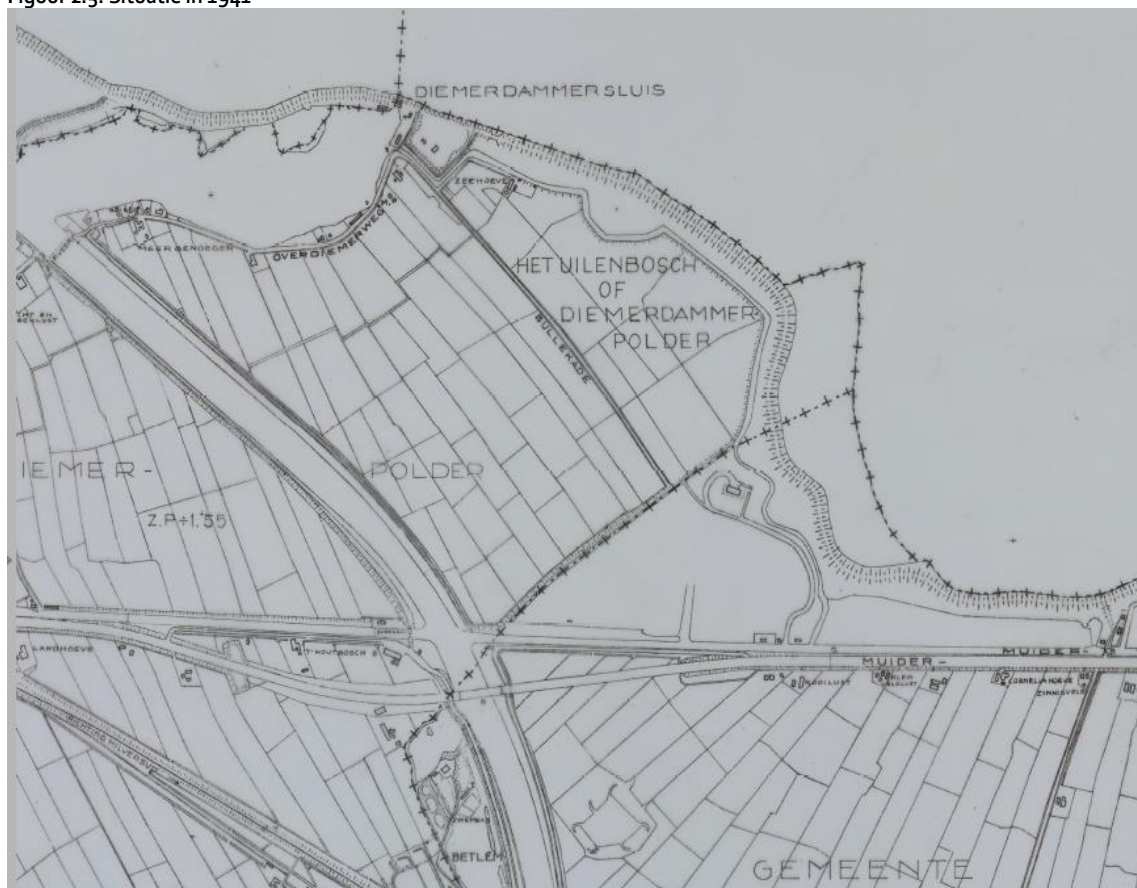
Bron: Coll. Alfred Bakker

In de Gemeenschapspolder vallen nabij het Merwedekanaal de typische contouren van een eendekooi met zes vangpijpen op.

Bekend is dat in 1927 nabij de grens met Diemen een kruitmagazijn is gebouwd, genaamd de Eendekooi. Het magazijn is, net zoals de boerderij "Kooilust" aan de Muiderstraatweg vernoemd naar de eendekooi.

Op de luchtfoto uit 1937 en een kaarten van de Dienst Publieke Werken uit 1941 en 1957 is te zien dat het Muidense gedeelte van het onderzoeksgebied opgespoten is.

Figuur 2.5: Situatie in 1941

Bron: Kaart van Amsterdam 1:10.000, blad 4

Tussen 1941 en 1957 is het kaartbeeld niet veranderd.

Figuur 2.6: Situatie in 1957

Bron: Kaart van Amsterdam 1:10.000 (aanwezig bij het Ingenieursbureau)

Het Diemense deel van de onderzoekslocatie is opgehoogd ten behoeve van de bouw van de electriciteitscentrale (figuur 2.7)

Figuur 2.7: Luchtfoto Overdiemerweg 1976

Bron: Archief Ingenieursbureau

Het Muidense deel is opgehoogd voor de bouw van een hypermarkt, de Maxis
(https://nl.wikipedia.org/wiki/Maxis_Muiden)

3 Resultaten onderzoek

3.1 Onderzoek derden en IBA

Conform het WSCS OCE is nagegaan welke eerdere CE-onderzoeken op en nabij de locatie zijn verricht. Dit kunnen zowel bureaustudies als detectieonderzoeken zijn.

3.1.1 Ingenieursbureau Amsterdam 2005

IBA heeft voor de aan te leggen Oostelijke Ontsluitingsweg IJburg in 2005 een onderzoek uitgevoerd naar archeologische waarden en mogelijke explosieven. In het kader van het CE-onderzoek is contact gelegd met de Historische Kring Diemen. Vervolgens hebben twee getuigen de plek aangewezen waar in 1985 de motor van een neergestorte bommenwerper is geborgen. Ook gaven ze aan waar restanten van de cockpit zijn aangetroffen.

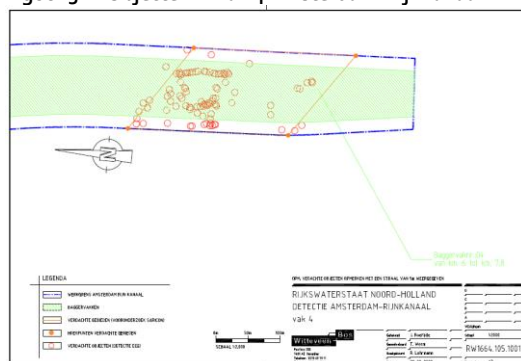
3.1.2 Saricon 2008

Saricon heeft in 2008 uitgevoerd een "Vooronderzoek Conventionele Explosieven Amsterdam-Rijnkanaal". De probleeminventarisatie bracht aan het licht dat bij de spoorbrug en de verkeersbrug in vak 4 een probleemanalyse nodig was (Saricon 2008, p. 32). Vak 4 ligt buiten het onderzoeksgebied 'Overdiemerweg'.

3.1.3 ECG 2008

ECG heeft op basis van het vooronderzoek van Saricon in augustus 2008 detectiewerkzaamheden uitgevoerd in het Amsterdam-Rijnkanaal.

Figuur 3.1: Objecten in vak 4 Amsterdam-Rijnkanaal

Bron: ECG 2008

Het noordelijkste stuk betrof vak 4 tussen de kilometreringen 7.35 en 7.75 (ter hoogte van de spoorbrug in de spoorlijn Amsterdam-Weesp).
Er werden 95 objecten gedetecteerd. Vak 4 ligt buiten het onderzoeksgebied 'Overdiemerweg'.

3.1.4 T&A 2009

In 2009 heeft T&A een vooronderzoek uitgevoerd voor de wegverbreding Schiphol-Amsterdam-Almere (SAA). Het onderzoeksgebied is opgedeeld in deelgebieden, waarvan . deelgebied 4 tussen de knooppunten Diemen en Muiderberg ligt.

"Er is feitelijk materiaal aangetroffen, waaruit blijkt dat er mogelijk verschillende soorten explosieven in het onderzoeksgebied zijn terechtgekomen na een ongeluk met explosieven na WOII (in 1947) bij de kruitfabriek bij Muiden. Hierdoor geldt dat een deel van deelgebied 4, binnen de 600 meter-straal rondom de kruitfabriek, verdacht is op de aanwezigheid van explosieven []" (T&A 2009, p. 5).

In onderstaande figuur heeft T&A een verdacht gebied bij Muiden afgebakend.

Figuur 3.2: Verdacht gebied bij Muiden

Bron: T&A 2009

3.1.5 Saricon 2010

In opdracht van GT Geoconsult heeft Saricon in 2010 een VO CE verricht voor de locatie van de elektrische centrale Diemen. Saricon heeft zich daarbij deels gebaseerd op een eerder onderzoek door IBA (2005). In onderstaande figuur zijn de locaties weergegeven waar de cockpit en de motor van de neergestorte bommenwerper zijn gevonden.

Figuur 3.3: Onderzoeksgebied en situatie cockpit en motor

Bron: Saricon 2010

De locatie was niet verdacht van CE. De voorgenomen werkzaamheden konden uitgevoerd worden zonder nader onderzoek.

3.1.6 Ingenieursbureau Amsterdam 2010

In verband met de voortgeschreden normering op het gebied van explosievenonderzoek heeft het Ingenieursbureau voor de Oostelijke Ontsluitingsweg IJburg het explosievenonderzoek uit 2005 geactualiseerd conform de toenmalige BRL OCE.

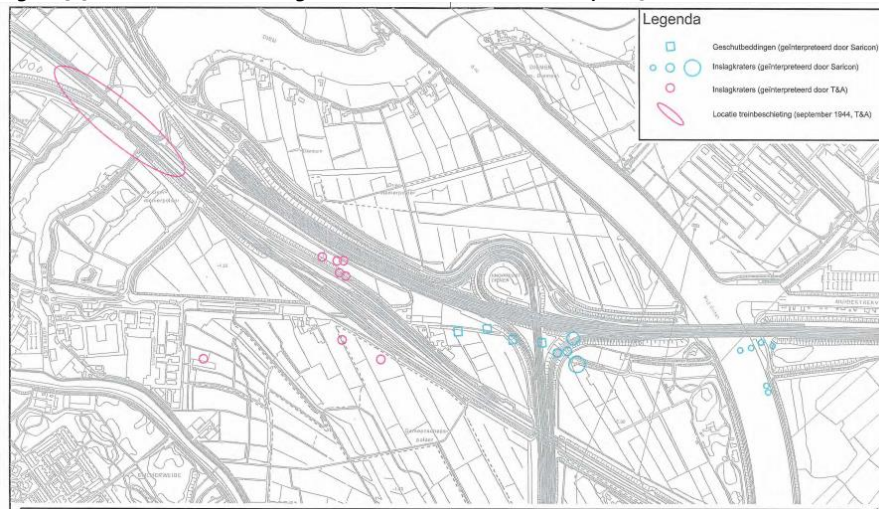
Figuur 3.4: Interpretatie luchtfoto uit 1945 door Saricon

Bron: Bewerkt naar luchtfoto 4/2224 9APR45 #4003

Ook is contact gelegd met getuige G. Smeenk in Diemerdam. De ex-visser is er geboren (in de jaren dertig) en getogen. Hij wist te melden dat aan de Diemerzeedijk een Duitse FLAK-stelling stond.

Figuur 3.5: Historische feiten volgens Saricon 2010 en T&A Survey 2009

Bron: Ingenieursbureau Amsterdam 2010. Project 35269

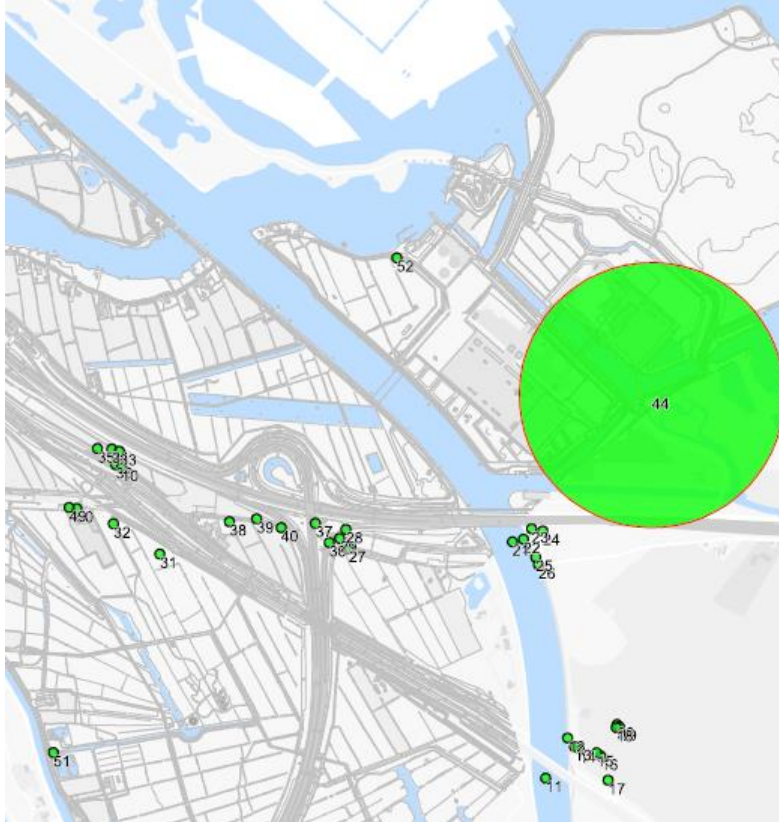
3.1.7 Ingenieursbureau Amsterdam risicokaart Diemen 2013

De gemeente Diemen heeft in mei 2013 het Ingenieursbureau Amsterdam opdracht gegeven voor het maken van een risicokaart conventionele explosieven. De kaart zou bruikbaar zijn voor baggerwerkzaamheden in de Weespertrekvaart en voor de ontwikkeling van de oost-west as in Diemen.

In onderstaande figuur is rond het magazijn De Eendekooi een cirkel met een straal van 600 meter getrokken, analoog aan de calamiteit in Muiden volgens T&A (2008).

Het verdachte gebied van locatie 44 is afgebakend uitgaande van de veronderstelling dat er munitie is verspreid bij de ontploffing. Locatie 52 heeft betrekking op gemelde oorlogsschade aan de Overdiemerweg 31

Figuur 3.6: Gebeurtenissen in 1940-1945 en in 1963

Bron: Ingenieursbureau Amsterdam 2013: risicokaart Diemen punten (projectnummer 55695)

3.1.8 T&A 2014 aansluiting Ag-A1

Ten zuidoosten van knooppunt Diemen is een boog geprojecteerd tussen de Gaasperdammerweg (A9) en de A1.

Figuur 3.7: Positie verdacht object

Bron: T&A 2014

Een getuige heeft naar aanleiding van werkzaamheden bij de boog laten weten dat er mogelijk nog drie vliegtuigbommen zouden liggen.

Op een diepte van circa 7 m –m.v. is een object gedetecteerd. Hierop is het object benaderd via ontgraving binnen een aangebrachte damwandkuip. Er werd (in den natte) echter geen bom aangetroffen maar wel vele bomscherven. In de literatuur staat dit bekend als een camouflet.

3.1.9 Armaex, Bombs Away en gemeente Amsterdam 2016

De gemeente Amsterdam heeft in samenwerking met Armaex en Bombs Away een CE bodembelastingkaart van de gemeente Amsterdam samengesteld.

Het onderzoeksgebied strekt zich niet uit tot de locatie 'Overdiemerweg'.

3.2 Literatuur

Van de bekende bronnen over de Duitse bezetting en de luchtoorlog boven Nederland is in onderstaande tabel de auteurs met titel, publicatiejaar en de mogelijke relevantie voor de locatie vermeld.

Tabel 3.1: Auteurs

Auteur(s)	Titel	Jaar	Rel.
Bakker	Zeeburgereiland	2006	-
Bakker	Diemen in het Vorfeld der Hauptkampflinie	2015	+
Bakker	Het raadsel Bylmetol	2015	-
Bakker & Stallinga	Luchtbescherming en luchtverdediging	2015	-
Bakker	Duitse caissons en kanonnen bij de Schipholbrug	2016	-
Bakker	Beschermers, Behördem en blindgangers	2018	-
Beek, ter	Historie van Diemen	1957	+
Berg et al.	Nederland uit de lucht 1940-1945	2012	-
Blankenstein	Oorlogsschade in beeld gebracht	2006	-
Boer, De & Duparc	Kroniek van Amsterdam 1940-1945	1948	+
Corlemeyer-Kluft	Wij zijn in Diemen alleen al zestien keer verhuisd	2010	+
Dam, T. ten	Cor Hennipman	2001	
Dam, T. ten	Ineke Blansjaar	2008	+
Dam, T. ten	Een wijk werd van de kaart geveegd	2011	-
Dam, T. ten	Een tragedie met Chris Buehrmann, Eddy de Geer van Oudegein	2013	-
Friedrich, J.	Der Brand		+
Goddard, Lance	Canada and the Liberation of the Netherlands, May 1945	2005	
Griehl	Das grosze Buch der Flak	2003	+
Haag	Koerierswerk rond Diemen. "In mijn fietstas had ik naaispullen"	1995	-
Hertzberger	Tussen de mazen van het net	1990	-
Hilten	Van capitulatie tot capitulatie	1949	-
Hon	Fusillades in Diemen in het laatste oorlogsjaar: 1944/1945	1995	+

Auteur(s)	Titel	Jaar	Rel.
Hoof	De Oude Hollandse waterlinie; bestuur geografie militaire facetten	2006	-
Huurman	Het Spoorwegbedrijf in oorlogstijd 1939-'45	2001	+
Jong	Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog	1969-88	-
Keijzer	Ora et Labora	2014	+
Klep & Schoenmaker	De bevrijding van Nederland 1944-1945. Oorlog op de flank	1995	-
Kok, R.S.	De archeologie van de Tweede Wereldoorlog in de Vechtstreek	2013	+
Kok, R. & E. Somers	Nederland en de Tweede Wereldoorlog	2005	+
Koppers	De Amsterdamse brandweer 1874-1999	1999	+
Koppers & Colijn	75 jaar vrijwillige brandweer Diemen	2003	+
Korthals Altes	Luchtgevaar	1984	-
Krook	Van boerderij naar boerderij. Het Diemense buitengebied Stammerdijk	2004	-
Krook	5 geallieerde bemanningsleden komen om in de Diemerpolder	2015	+
Kroon	Kruitpad 16: De Kruitfabriek in Muiden, 1702-2002	2002	+
Kruijf	Een Duitse verdedigingslinie door het Groene Hart	2006	-
Kruijf	Een Duitse verdedigingslinie bij Waddinxveen en Boskoop	2006	-
Meijlink, Frits	Inundaties Vechtstreek	1945	+
Middlebrook & Everitt	The Bomber Command War diaries	2011	+
Mueller, W.	Die Geschuetze der schweren Flak	1988	+
Pater & Schoenmaker	Grote Atlas van Nederland 1930-1950	2005	+
Plehwe	Die Überflutungen in Holland 1944.	1967	-
Renterghem, Tonny van	De laatste huzaar	2010	-
Reurekas	Diemen 1940-1945	1985	+
Reurekas	Kent u ze nog de Diemenaren Deel 1	1986	+
	Kent u ze nog de Diemenaren Deel 4	1988	-
Roy	The Seaforth Highlanders of Canada, 1919-1965	1969	+
Schaap	Diemen na de Franse bezetting	1987	+
Schlingmann	Een dijk en een brug te dichtbij <i>interview Alice Draijer-Veldhuisen</i>	2008	+
Silfhout, M. van	Aantekeningen Tweede Wereldoorlog 1938-1945	1945	+
Silfhout, M. van	[getypt]		+
Staal & Voskuil	Een blik op bezet Nederland. Luchtfoto's van de Geallieerden	1980	-
Stacey	The History of the Canadian Army in Western Europe. Volumes I-III	1960	-
Teiwes	De Tweede Wereldoorlog gezien door de ogen van een kind	1995	+
Teiwes	'De kogels vlogen over de rails' Diemer Courant	2004	+
Weidenhaupt	Kleine Geschichte der Stadt Düsseldorf	1962	+
Zomeren, D. van	Weesp in Oorlogstijd. Een kroniek over Weesp 1934-1948	2012	+
Zwanenburg	En nooit was het stil. Deel I	1991	+
Zwanenburg	En nooit was het stil. Deel II	1993	+

De genoemde publicaties zijn nader gespecificeerd in de bronnen. Voor de onderzoekslocatie en nabije omgeving zijn vooral de publicaties van Bakker, Beek, De Boer & Duparc, Huurman, Kok, Koppers, Krook, Kroon, Reurekas, Silfhout, Ten Dam, Van Zomeren en Zwanenburg van belang.

3.2.1 Ontploffing in Historische Kring Diemen

3.2.2 Bakker 2015, Bakker & Stallinga 2015

De Historische Kring Diemen heeft in 2015 een bundel gepubliceerd met bijdragen over de Tweede Wereldoorlog in Diemen: mobilisatie, luchtverdediging, Nederlandse inundatie, geallieerde beschietingen en bombardementen, Duitse verdedigingslinies en ondermijningen. Binnen de onderzoekslocatie is sprake geweest van een Duitse inundatie van de Overdiempolder. De polder heeft dras gestaan van april tot 4 juni 1945. Voor de inundatie zijn geen vernielingsladingen toegepast.

3.2.3 Bakker 2016

In het tijdschrift van de Historische Kring Diemen zijn infrastructurele werken in het interbellum en de plaatsing van Duits luchtafweergeschut vanaf 1940 bij de Schipholbrug over de Weespertrekvaart beschreven.

3.2.4 P. ter Beek 1957

De "Historie van Diemen" bevat een hoofdstuk XVIII over de toen nog verse herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog. Genoemd worden de bominslag aan de Stammerdijk no's 13 en 15 op 10 mei 1940 en een bominslag aan het eind van de Diemerlaan bij de Over Amsterdam. Als gevaar-aantrekkende objecten vóór de oorlog zijn aangemerkt:

Tabel 3.1: Gevaar-aantrekkende objecten in gemeente Diemen.

	Object
A	Hartveldsebrug
B	Brug over de Keulsevaart (De Diemerbrug)
C	Vinkebrug
D	Verkeersbrug over het Merwedekanaal
E	Spoorbrug over de Diem
F	Spoorbrug over de Muiderstraatweg
G	Spoorbrug over het Merwedekanaal

Bron: Beek 1957, p. 183.

Noot: Objecten worden ook in krantenbericht genoemd, zoals De Tijd 1940-03-31.

"In het laatste van 1940 waren hier in Diemen geen Duitse soldaten meer, behalve aan het Weesperzandpad, ter hoogte van de voormalige tol, alwaar zich een zoeklicht en afweergeschut bevonden, waarvan de hoofdmacht in de Watergraafsmear was" (Beek 1957, p. 184).

In 1941 had nog een bominslag plaats aan het Merwedekanaal bij de poort aan het einde van de Oude Diemerlaan. Dit gebeurde door een Engelse bommenwerper, die zijn doel miste. Het was eigenlijk bedoeld voor Schellingwoude" (Beek 1957, p. 184).

"In het begin van 1944 werd op last van de Duitsers een gedeelte van de Diemerpolder onder water gezet en wel achter de nieuwe ringspoorbaan tussen de Oud-Diemerlaan en het Merwedekanaal tot aan de Diem en de Muiderstraatweg voor zover gelegen ten Oosten van de spoorringbaan. Hetzelfde lot trof ook een gedeelte van de Venserpolder en de Bijlmermeerpolder" (Beek 1957, mp. 186).

"Op 10 September 1944 kwam een afdeling Duitse soldaten het mitrailleurnest, bij de door hen in '43 opgerichte muur of bunker aan de Hartveldseweg bezetten. En daarom werden al hun verdedigingswerken versterkt, ook de mitrailleurnesten aan de Diemerbrug, de Venserkade (oude Wilhelminakade) en in het plantsoen tussen de Pr. Hendrikkade en Weesperstraat" (Beek 1957, p. 189).

Dolle Dinsdag baanvak tussen de onbewaakte overweg op de Over-Diemerweg en de Muiderstraatweg, toen plotseling Engelse vliegtuigen tevoorschijn kwamen, die haar met mitrailleurs beschoten.

3.2.5 Reurekas deel 1

3.2.6 Boer & Duparc

In de Kroniek over Amsterdam 1840-1945 wordt onder andere de beschieting van de trein in Diemen na Dolle Dinsdag genoemd.

3.2.7 Blankenstein

De oorlogsschade in Diemen beliep 442 vernielde woningen in de periode mei 1940 t/m juni 1945. (CBS, 250 in Blankenstein p. 86). Voorts was er inundatieschade aan percelen in de Overdiemerpolder in de meidagen van 1940 (KL 1898). De polder had in april 1944 per ongeluk even dras gestaan (Hiltens 1949, p. 113 in Blankenstein p. 87)

3.2.8 Ten Dam 2008 en 2016

Eindredacteur Taco ten Dam van de Historische Kring Diemen gaf in 2008 een beschrijving van een café aan de Muiderstraatweg. "Toen op 13 juni 1963 de kruitfabriek te Muiden ontplofte, sneuvelden ook in Diemen veel ruiten. Ook het grote raam van café 't Straatje dat ook nog steeds in sierletters de naam "t Trefpunt" vermeldde, ging vlak naast de vaste kruik van Manus [de zandschipper], aan diggelen. Een vroege wandelaar zag de volgende dag een glasscherf rechtop

tegen de pui van het café staan. "Het vreemde was, " zegt Hans Nieuwenhof, de vroege wandelaar, "dat precies op dat stuk glas uitgetekend de naam "t Trefpunt" was te lezen. (Ten Dam 2008, p. 32).

Voorts rept Ten Dam in een aflevering van de Historische Kring Diemen over de dump van wapens bij de Diemerbrug op 15 mei 1940. Hij baseert zich op de niet gepubliceerde oorlogsherinneringen van de gemeentesecretaris Silfhout van Diemen. In januari 1971 is bij een ophaalbrug bij de Muiderstraatweg inderdaad 5 kg klein kaliber munitie aangetroffen volgens het toenmalige EOCL (werkordernummer 19710015).

3.2.9 Gent

Gent, Tobias van (2009), Het falen van de Nederlandse neutraliteit.

2009 p. 232 De meeste buitenlandse vliegtuigen doorkruisten het Nederlandse luchtruim op een hoogte van 8.000 tot 9.000 meter. Hierdoor bleven ze buiten het bereik van het beschikbare luchtdoelgeschut ...

Desondanks kreeg het Nederlandse luchtafweergeschut bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog de opdracht om op alle buitenlandse vliegtuigen te vuren, zelfs al waren ze bij nacht of mist niet zichtbaar en alleen waarneembaar op hun motorgeluid. De Nederlandse krijgsmacht diende immers aan te tonen dat krachtig zou worden opgetreden tegen luchtschendingen. De Best munitie werd verspild Bovendien bestond het gevaar van ernstige schade door terugvallende, niet-ontplofte granaten."

233 Eind maart scherpte Winkelman de instructies voor de luchtdoelartillerie verder aan. Om munitieverspilling en slijtage van de geschutsloden tegen te gaan mocht er nog maar een keer worden gevraagd op onzichtbare doelen.

Twee weken later volgde een volledig verbod voor het vuren op onzichtbare doelen. Alleen luchtafweerbatterijen met zoeklichten hoefden vanaf dat moment 's nachts paraat te blijven."

3.2.10 Grimm et al.

De bezetter voerde de restanten van neergestorte (geallieerde) vliegtuigen in het algemeen af naar een Zerlegebetrieb in Utrecht

3.2.11 Hertzberger

Eind september 1939 werd Eddie Hertzberger bevorderd tot kapitein en kreeg hij het bevel over een batterij luchtdoelartillerie in Weesperkarspel (p. 47).

Een hijgend sleepbootje bracht onze tijdelijke woning naar de Weespertrekvaart, waar we de boot vlak bij Eddie's batterij meerden.

Vanuit onze zitkamer keek ik uit op een barak waar de manschappen van de batterij waren ondergebracht met vlak daarnaast de boerderij van de familie Spruyt. Voordat de barak er stond waren de reservisten bij boeren ingekwartierd, die daar heel blij mee waren (p. 47).

In november kon ik de in de heldere nacht de lichtbundel zien waarmee onze defensie bij het minste vliegtuiggeronk de hemel aftastte. Dan werd er alarm geslagen in de 7de batterij en de luchtdoelkannonen kwamen in actie., Vanwege de neutraliteit moesten waarschuwingsschoten worden gelost maar nooit werd een indringer getroffen.

Vanaf 19 april (na de bezetting van Denemarken en Noorwegen) was de 7de batterij in alarmtoestand (p. 60).

3.2.12 Hilten

Generaal-majoor van de generale staf b.d. D.A. van Hilten heeft "een beknopte historische beschrijving van de militaire gebeurtenissen in Nederland" van mei 1940 tot mei 1945 te boek gesteld.

"De Tekst van het bevel 14^e Mei te 16.50 per telex werd overgeseind luidde:

.....

Voor zover zulks mogelijk is, moeten wapens, munitie en materieel worden onbruikbaar gemaakt of vernietigd " (Hilten 1949, pp. 17-18).

In het hoofdstuk 'inundaties' noemt Hilten (p. 111) specifiek dat Kiehl op 31 maart 1944 accoord ging met de aanleg van kaden rondom erven bij Oud-Diemen.

In het voorjaar van 1945 werden voorbereidingen voor springputten getroffen "in de dijken van de verschillende polders ten Oosten van de Amstel" (p. 112)

Op 15 April 1945 begonnen de Duitsers grote hoeveelheden water uit de Lek aan te voeren door het Merwedekanaal naar de Vechtstreek (p. 113). "Zo kwam de Overdiempolder dras te staan, doch deze kon spoedig weer drooggelegd worden (p. 113).

De Overdiempolder overstroomde in april 1945 vanuit het IJsselmeer. (p. 114).

Ook dat op de dag vóór de bevrijding in verschillende polders nog water werd ingelaten (p. 108).

Tot de 37 kaarten behoort o.a. een kaart met de Duitse inundaties in de Vordere en Hintere Wasserstellung.

3.2.13 Hon

In het blad van de Historische Kring Diemen uit 1995 schrijft de toenmalige burgemeester Bob de Hon over verzetsacties in de laatste oorlogsjaren. De informatie is verwerkt in een later artikel van W. Krook (2004).

De Hon beschrijft de resultaten van zijn onderzoek naar twee fusillades in Diemen op 17 december 1944 en 15 januari 1945. Beide executies waren een vergelding voor sabotage-acties.

Nadat verschillende kleine groepen tevergeefs geprobeerd hadden om de brug in de spoorlijn Amsterdam-Amersfoort bij de Diemerplas onklaar te maken lukte het aan Frits, Fien en Gijs (schuilnamen voor respectievelijk Marinus Meeuwesen, Levinus Raaij en R.J van der Veen) om op

vrijdag 15 december 1944 een aanslag te plegen op de spoorlijn dat het treinverkeer voor een tijd onmogelijk maakte.

Op vrijdag 5 januari 1945 vindt er opnieuw een aanslag plaats op de spoorlijn Amsterdam-Amersfoort, dit keer vlakbij de brug over de voormalige Rijksstraatweg van Amsterdam naar 't Gooi.

3.2.14 Huurman

Het Spoorwegbedrijf in oorlogstijd bevat enkele gebeurtenissen in Diemen en de Watergraafsmere tijdens de Tweede Wereldoorlog. In onderstaande tabel (die betrekking heeft op "Groot-Amsterdam")

Tabel 3.2: Index Huurman 2001: Amsterdam en omgeving

Titel		pagina
Amstel-Breukelen		382
Amstel-Utrecht	Onbruikbaar 1 maart 1945	381
Bovenkerk-Amstelveen	13.55 u 9 sep	472
Cruquiuskade		105
CS		363
CS depot	foto	
CS-Amstel		25
CS-Zaandam		381
Diemen		
Duivendrecht	Spoorwegovergang foto	397
Duivendrecht	Verwijderen materiaal	381
Evacuatietrein W'meer	Beschieting 14.45 u 6sep44	470
Frederiksplein	foto	27
Gewest Amsterdam	Na WO II op 30 mei 1945	
Haarlem	Omgevallen kraan op mijn 22 maa 45	384
Haarlem	Verwijderen materiaal	381
Haarlemmermeerlijn	15.10 u	470
Haarlemmermeerlijnen		160
Haarlemmermeerstation	Foto Lok 7001	215
Halfweg Vinkebrug	5 aug 1944	303
Halfweg Zijkanaal F	Botsing V2 transporttrein 18dec1944	
Handelskade		359
Hembrug		314
Lokleiding		386
Materiaal naar Duitsland		381
Merwedekanaal spoorbrug	Opgeblazen 23 nov 1944	359
Merwedekanaal spoorbrug	Opgeblazen 12 jan 1945	382
	Hersteld 15-18 jan 1945	382
Muiderpoort	Verwijderen materiaal	381

Titel		pagina
Oosterdoksuis; draaischijf	foto	101
Oranjesluizen		359
Petroleumhaven		130
Railwacht		241
Rangeerterreinen	En spooraansluitingen	393
Rietlanden	foto	40
Rietlanden depot	Afbraak loc loods 1941	130
Rietlanden depot	Foto locomotievenloods	129
Rietlanden	Verwijderen materiaal	381
Ringspoorbaan - Utrecht	vernield	516
Sectie A van Dienst v W en W		111
Sloterdijk		361
Spoorwegwerken A-Oost		105
Stationseiland-Oost	draaischijf	159
Telefoonlijnen Utrecht v.v.		110
Trams		368
Vordering	1 dec 1944	360
Watergraafsmeer	emplacement	105
	Opgeblazen 23maa45	516
	Munitietrein mei 1940	4...
	Springlading 15-12-44	491
Watergraafsmeer-Weesp	Trein veroorzaakt explosie 15-12-44	361
Weesperpoortstation	Sloop	25, 32
Westerdoksdiijk		130
Zaanstraat		393
Zaanstraat	revisieloods	139
Zomerdienst 1939		433

Vanaf het emplacement Watergraafsmeer reden munitietreinen (Huurman 2001, p.4..).

3.2.15 Kok & Somers

In deel I wordt op pagina 504 het bedrijf Saan genoemd dat hand- en spandiensten verricht.

“In een fort in de buurt van Diemen trad op 13 januari 1948 een vuurpeleton aan, bestaande uit vijf man. Ans van Dijk, de beruchte jodenverraadster” (deel II, p. 574).

3.2.16 Korthals Altes

Korthals Altes noemt de treinbeschieting op 6 september 1944 bij Diemen.

3.2.17 Krook 2004

In het blad van de Historische Kring Diemen uit 2004 beschrijft Krook de Muiderstraatweg.:
"Een paar honderd meter verder, aan de linkerkant van de (doodlopende) Muiderstraatweg, zien we een gedenkplaats ter nagedachtenis van de fusillade van een vijftal gijzelaars tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het waren allen reeds eerder gearresteerde verzetsstrijders die moesten boeten voor een door het lokale verzet gepleegde aanslag op de nabij gelegen spoorlijn Amsterdam-Amersfoort. Een dag na de actie, zaterdag 6 januari 1945, werden de vijf slachtoffers door de Duitsers op de plaats van de sabotage gebracht en doodgeschoten. Het monument bestaat uit een eenvoudig houten kruis met de tekst "Voor hen die vielen" met daarachter een ligusterhaag."

3.2.18 Krook 2015

Op basis van archiefonderzoek is aangetoond dat de neergestorte Vickers Wellington terugkeerde van een missie naar Düsseldorf.

3.2.19 Kroon, Guus

"Kruitpad 16": Even voor middernacht op woensdag 12 juni 1963 ontploft met een enorme vuurzuil en een hevige klap de dynamietopslagplaats van de kruitfabriek in Muiden. Het magazijn met de bijnaam De Eendenkooi, genoemd naar de nabijgelegen vangplaats voor wilde eenden ten zuiden van de Rijksweg 1, is gevuld met dynamiet dat in Ouderkerk aan de Amstel is geproduceerd. Per schip vervoert men het naar de afgelegen opslagplaats aan de Amsterdamse trekvaart, even ten noorden van de huidige Maxisbrug, waar het verzendklaar gemaakt wordt. Er zijn twee beheerderswoningen nabij het magazijn, zodat het permanent bewaakt wordt. Het gebouw heeft dikke betonnen muren, een plaatijzeren dak en een oppervlakte van 300 m². Het is vlak achter de IJsselmeerdijk gelegen en voorzien van een 5 m hoge aarden omwalling.

In een krantenartikel uit 1963 wordt gesproken van zonnehitte die het kruit heeft doen ontbranden. Deze brand moet door de temperaturen van 300 tot 400 graden die daarbij werden ontwikkeld de kisten trotyl tot ontploffing hebben gebracht. "Sabotage en baldadigheid" worden als onwaarschijnlijk bestempeld. Technische deskundigen, waar onder ook prof dr. W. Froentjes en dr. Witte, respectievelijk hoofd en medewerker van het gerechtelijk laboratorium, gaan uit van de zekerheid dat de springstoffen zijn ontploft door de hoge temperaturen die de kruitbrand vooraf heeft ontwikkeld. Jan Kersten, oud werknemer van de kruitfabriek, beweert dat er geen kruit heeft gelegen maar dynamiet. Bepaalde kringen komt het niet slecht uit dat de opslagplaats is ontploft. Men wil er in de buurt een electriciteitscentrale bouwen en de opslagplaats is een lastig obstakel.

De nabijgelegen huizen lopen grote schade op, evenals de boerderijen in de buurt. Bij de familie Beukenboom op de boerderij Kooilust zijn alle pannen van het dak en de ruiten stuk. Persoonlijke ongelukken hebben zich echter bijna niet voorgedaan. Een vrouw en een jongen worden gewond door glasscherven. De klap is hoorbaar tot in Amsterdam en Hilversum. In vele plaatsen in de

omtrek zijn ruiten gesneuveld. Uit het hele Gooi en ook uit Amsterdam, Amstelveen en Diemen komen meldingen van glasschade. Volgens de krant "rennen in Bussum de inwoners in nachtgewaad in paniek de straat op." De explosie veroorzaakt een vloedgolf op het ijsselmeer, die schade aanricht op Urk en ook daar zijn volgens de krant de ruiten stuk. Verder is er veel schade in de huizen aan meubels en andere bezittingen. De opslagplaats van het leger aan het Merwedekanaal (nu Amsterdam-Rijnkanaal geheten. GK) bij Weesp heeft alleen al f 85.000,- schade. Alles bij elkaar rekent men op een miljoen.

In Muiden valt de schade nog mee, vergeleken met eerdere en latere ontploffingen. Er zijn wel ruiten stuk, maar niet zo massaal als in 1947 bijvoorbeeld. Bij het zogenaamde "Stopendorp", een groepje huizen in de onmiddellijke omgeving van de Eendenkooi, waar ouders en kinderen van de familie Stoop wonen, is de schade groot. Enkele jaren later zal dit buurtje verdwijnen vanwege de verlegging van de Amsterdamse trekvaart. Er worden vragen gesteld aan de ministers van defensie en sociale zaken door het PVDA -Tweede Kamerlid J.G. Suurhof over de veiligheidsmaatregelen bij de Krijgsman in Muiden. Hij wil weten "of er ooit is overwogen om deze springstoffenfabriek uit een van de dichtstbevolkte gebieden van ons land te verplaatsen naar een der weinig bevolkte streken." Wie schade heeft moet dit zelf gaan melden bij de kruitfabriek of bij de politie. De kruitfabriek is niet verzekerd tegen deze schade. Omwonenden willen voorkomen dat de opslagplaats opnieuw op dezelfde plek wordt opgebouwd want men voelt zich onveilig.

De bouw van het magazijn voor buskruit en springstoffen dateert van 36 jaren her (2002, p. 79) [=1927]

3.2.20 T. de Kruijf

De militair b.d. drs. ing. Teunis de Kruijf heeft in twee publicaties aandacht besteed aan de (theorie van de) Vordere Wasserstellung, waarbij ook de Hintere Wasserstellung aan de orde komt.

3.2.21 Middlebrook & Everitt

(vooral) Everitt heeft minutieus onderzoek verricht in het toenmalige Public Record Office. De aanval op Düsseldorf en Münster van 11/12 juni 1943 werd uitgevoerd met respectievelijk 783 en 72 toestellen. 326 Lancasters, 202 Halifaxes, 143 Wellingtons, 99 Stirlings en 13 Mosquitoes gingen naar Düsseldorf 29 Lancasters, 22 Halifaxes en 21 Stirlings gingen naar Münster. Bij de aanval op Düsseldorf gingen 14 Lancasters, 12 Halifaxes, 10 Wellingtons en 2 Stirlings verloren, 4,9%. Dat was voor Bomber Command een acceptabel percentage.

3.2.22 Plehwe

De Duitse officier Von Plehwe heeft in 1967 gepubliceerd over de voorbereiding en uitvoering van de inundaties in West-Nederland in 1943-1944.

"Am 20. December 1943 wurden Oberst i. G. Eichert-Wiersdorff sowie der Kommandeur der 719. Division, Generalleutnant Höcker, und ich in Hilversum vom Chef des Stabes des Wehrmachtsbefehlhabers [General der Flieger Christiansen], Generalleutnant v. Wühlisch, über folgendes unterrichtet

Da insbesondere der Abschnitt der 719. Division von der Ueberflutung betroffen würde, habe er den Kommandeur und den Ia dieser Division gleichzeitig zu dieser Besprechung hinzugezogen. Das LXXXVIII. Korps (General der Infanterie Reinhard) gab diesen Auftrag zwei Tage später an die Division weiter (Plehwe 403-404).

Argumenten nicht geschlagen. Am 29.12.1943 waren die Erkundungen und Vorbeschreibungen abgeschlossen. Am 30.12.1943 begann das Diktieren der Denkschrift und die Anfertigung der dazugehörigen Skizzen und Tabellen

P 407

Der Kommandeur der Pionierbataillons, Major Flei\schhut (Plauen/Vogtland), verstand meine Absichten.

p. 408

Die Denkschrift wurde am 2.1.1944 dem LXXXVIII. Korps vorgelegt. Sie ist von dort auf dem Dienstweg über den Befehlshaber in den Niederlanden, den Oberbefehlshaber Wesgt (Generalfeldmarschall v. Rundstedt) un den Stab Rommel (für Vorbereitung und Abwehr an der Invasionsfront eingesetzt) an das Oberkommando der Wehrmacht gegangen.

Am 6.2.1944 erhielt ich vomchef des Stabes des Wehrmachtsbefehlhabers in den Niederlanden, Generalleutnant v. Wühlisch, die Nachricht dasz das Oberkommando der Wehrmacht mich zu einer Rücksprache über die Denkschrift angefordert habe. Der Oberwasserbaurat Kiel werd mich auf dieser Dienstreise begleiten, um in technischen Fragen zu sekundieren. General v. Wühlisch äußerte. Er habe erfahren, da es bei der Rücksprache, die bei Generaloberst Jodl, möglicherweise auch bei Adolf Hitler stattfinden werde, in erster Linie um das in der Denkschrift befürwortete Fluten ohne Sprengungen gehen werrde.

Nach Ankunft im Hauptquartier des OKW in Ostpreußen (bei Rastenburg) am 8.2.1944 morgens Um 15.15 Uhr begann die Rücksprache Jodl. Sie dauerte 45 Minuten. Anwesend waren auch Major i.G. Friedel (OKW) und Oberwasserbaurat Kiel. Jodl erklärte an Hand einer großen Karte der Westfront, daß das OKW zu den Ueberfkutungen in Holland fest entschlossen sei.

p. 409

Generaloberst Jodl entliesz uns am 8.2. mit der Bemerkung, dasz Herrn Kiel ein Wagen zur Rueckfahrt zum Verfuegung gestellt wuerde, waehrend ich zu moeglicherweise weiteren Rueckfragen und Vortraegen im Hauptquartier bleiben sollte.

Den Abend dieses Tages verbrachte ich im Kasino des Wehrmachtsfuehrungs-

p. 410

Um 2.15 Uhr (9.2.1944) kam Kapitän z.S. Assmann aus seiner Besprechung bei Hitler ins Kasino und sagte mir, ich würde nicht mehr benötigt, ich sollte nach Holland zurückfahren. Hitler hätte soeben entschieden, dass die Überflutung sofort begonnen werden sollte, und zwar in der "zahmen Art".

3.2.23 Reurekas

De Diemenaar J.F. Reurekas heeft diverse publicaties op zijn naam staan over de geschiedenis van Diemen en de lokale historie van de periode 1940-1945.

Reurekas geeft in "Diemen in prentbriefkaarten" een korte samenvatting van de oorlogsgebeurtenissen in Diemen.

De oorlog, op 10 mei 1940 uitgebroken, was nog maar enkele uren oud of de Stammerdijk werd door een bom getroffen, waardoor de hele Gemeenschapspolder onder water liep. Na de capitulatie op 15 mei 1940 volgde de Duitse bezetting. Met de bouw van een bunkermuur aan de Hartveldsebrug moest op last van de bezetter in december 1943 een groot aantal huizen en winkels rond deze brug voor schootsveld worden afgebroken. Als gevolg hiervan werden 1731 bewoners van de huizen geëvacueerd naar Amsterdam. Ter verdediging van Noord-Holland werden op last van de weermacht in april 1944 veel polders, ook in Diemen, als inundatiegebied aangewezen. Op 6 juni 1944 kwam het lang verwachte bericht dat de invasie op de Normandische kusten was begonnen. Na "Dolle Dinsdag", 5 september 1944, werd Diemen nog meer versterkt en de vreselijke hongerwinter brak aan. Op 8 mei 1945 werden Diemen en Amsterdam door de Canadese Seaforth-Highlanders, onder commando van Lt.Col. Bell-Irving, bevrijd. Daarna barstte een feest los dat dagen zou duren. Het was tevens het begin van een periode waarin de chaos van versperringen moest worden opgeruimd en ongeveer 313,50 vierkante meter weiland moest worden drooggemalen. In 1949 begon Diemen aan de wederopbouw.

Reurekas geeft in "Diemen 1940-1945" een uitgebreidere beschrijving van de gebeurtenissen.

"De oorlog was slechts enkele uren oud, toen er al Duitse vliegtuigen boven Diemen verschenen. Een bom bestemd voor het afweergeschut aan het Weesperzand trof de Stammerdijk en sloeg een enorm gat in de dijk naast boerderij "Landlust" van Cornelis Struik. Om het gat te dichten werd het zandschip "Hendrika" van Meerleveld in het gat tot zinken gebracht, echter zonder resultaat. De gehele Gemeenschapspolder liep toen onder water tot het niveau van de Weespertrekvaart." (Reurekas 1985, p. 10).

"Diemen werd ook bij de luchtverdediging van Amsterdam betrokken. De oprit naar de Schipholbrug ging deel uitmaken van een afdeling 88mm luchtdoelgeschut aan de Middenweg in Amsterdam-Oost, er stond een zoeklicht en afvuurapparaat. Links van de oprit stonden de barakken voor Duitse militairen, die deze stelling bedienden. Voor de brug hadden de Duitsers een tankval laten aanleggen." (Reurekas 1985, p. 13).

"Ook vielen er bommen aan het einde van de Ouddielerlaan, onder de spoorbrug over de Muiderstraatweg, in Overdiemen bij Vedder en bij de vuilnisbelt aan het Weesperzandpad; de laatste waren bestemd voor de afdeling zoeklichten bij de Schipholbrug. Eén bom kwam terecht in de Korte Diem aan de Stammerdijk, huizenhoog spoot de modder daar in het rond." (Reurekas 1985, p. 26)

"In de dijk van de Venserpolder lieten de Duitsers rioolbuizen met springstof ingraven, om indien nodig de hele polder onder water te zetten (Reurekas 1985 p. 42)

"Door een nog onbekende verzetsgroep werd onder het oog van de Duitsers de springlading onder de Schipholbrug verwijderd." (Reurekas 1985, p. 44) Diemen 1940-1945. Stichting Uitgeverij Noord-Holland

Voor de publicatie Diemen 1940-1945 heeft Reurekas contact opgenomen met de Koninklijke Luchtmacht. Bergingsofficier G.J. Zwanenburg antwoordde hem:

"Het betreffende vliegtuig was een Vickers Wellington Mk X, serie nummer HB154 van No 466 (RAAF) Squadron, welke in de nacht van 11/12 juni 1943 om 02.16 uur neergeschoten door Duitse luchtafweer, neerstortte bij Diemen."

Reurekas, J.F., Diemen in oude ansichten deel 3

67. Een foto uit 1935. Boerderij "Landlust" aan de Stammerdijk werd bewoond door onder anderen Brunus Brouwer, in 1920 door K. de Haan en vanaf 1934 door Camelis Struik. Op 10 mei 1940 viel naast deze boerderij een born op de dijk. De born was bestemd voor de afdeling luchtafweer aan het Weesperzandpad. Er sloeg een enorm gat in de dijk en om dit te dichten werd op bevel van de burgemeester het zandschip "Henderika" van de zand- en grinthandel P. Meerleveld in het gat tot zinken gebracht. Echter zonder resultaat. Op de foto Camelis Struik en zijn zoon Bab. "

68. De "Gemeenschap II" aan de Stammerdijk, gebouwd in 1872-1873, op de plaats van de Stammerlandse molen. Arie Griffioen heeft vijftig jaar, zijn zoon Hendriks drie jaar, dienst gedaan op deze molen. De molen kwam in 1927 buiten gebruik. Daarna werd de molen bewoond door onder anderen de familie Van Kooy en was toen anderhalf jaar café. Van 1934 tot 1939 bewoond door K. van Loo, aardappelhandelaar, en door G. Feddema en Piet Griffioen. Op de foto Klaas van Loo.

3.2.24 Schaap

In de bundel "Diemen buyten Amsterdam" besteedt Theo Schaap aandacht aan de Tweede Wereldoorlog:

"Aan het begin van de oorlog bleef Diemen buiten het strijdtoneel. Men zag de eerste dagen niet veel meer dan overvliegende bommenwerpers."

"De ligging van Diemen, vlakbij Amsterdam, maakte dat het dorp wel bij allerlei oorlogshandelingen betrokken werd. Er waren een viertal mitrailleurstellingen in het dorp

geplaatst. Bovendien lag Diemen aan een belangrijke spoorlijn naar Duitsland, wat betekende, dat bij de spoorbruggen Duitse verdedigingswerken waren ingericht. Het verzet van de Diemenaren richtte zich vooral op het saboteren van strategische Duitse posities en op het drukken en verspreiden van valse bonkaarten.”

“Een aantal verzetsstrijders heeft zijn acties met de dood moeten bekopen. Voor hen zijn in Diemen enige eenvoudige monumenten opgericht. Op 8 december 1943 kreeg de burgemeester, Jhr. Mr. L. E. de Geer van Oudegeijn, opdracht de bewoners van het gedeelte tussen de Diemerkade en de Jan Bertstraat te evacueren. De huizen die daar stonden moesten worden afgebroken om zodoende een beter schootsveld te krijgen. De weigering van de burgemeester om deze opdracht uit te voeren, leidde tot zijn gevangenneming. De huizen werden toch gesloopt. Tevens werden grote stukken land in Diemen Noord en in de Venserpolder onder water gezet.” (Schaap 1987, pp. 171-172)

3.2.25 Schlingmann: A. Draijer-Veldhuisen

In 2008 vond een interview plaats door F. Schlingmann met Alice Draijer-Veldhuisen, bewoonster van boerderij Palestina aan de Stammerdijk in Weesperkarspel.

Zij herinnerde zich de vollopende [Gemeenschaps]polder door “een verdwaalde bom”.

Die bom was op 10 mei 1940 op de Stammerdijk gevallen.

3.2.26 Schlüter

Hans Schlüter herinnert zich over de meidagen van 1940 in Muiden:

“Op vrijdagmorgen 10 mei 1940 werd ik wakker van het geluid van overkomende vliegtuigen en het schieten daarop. In Muiden achtergebleven soldaten namen van hun bombardement op Schiphol terugkerende Duitse bommenwerpers vanaf de Westbatterij en de mitrailleurpost bij de Kruitfabriek onder vuur (p. 14).

“14 mei Tegen de avond kwamen de Nederlandse soldaten na vijf dagen oorlog uitgeput, vuil en hongerig, maar bovenal teleurgesteld en verbitterd in Muiden aan. Velen gooiden hun wapens en munitie in de Sluis

Op zaterdag 1 april om 2.26 stortte een Halifax JB803, onderschept door een Duitse nachtjager, neer in de Noordpolder. Het wrak is op 16 augustus 2003 opgegraven (pp. 18 en 28).

3.2.27 Schramm

Percy Ernst Schramm heeft het Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht (Wehrmachtführungsstab) ingeleid en toegelicht. Het bestaat uit twee delen. In het tweede deel worden de beslissing voor de inundaties in februari/maart 1944 en de toenemende geallieerde aanvallen op het spoorbedrijf genoemd. De inundaties in april 1945 worden niet genoemd.

p. 279

b) Staerkung der Verteidigung

Am 27.1 wurde dem OB West mitgeteilt, sie vorzugehen sei, falls Zerstörungen in Rotterdam erforderlich werden sollten. Am 28.1. wurde befohlen, daß die vorgeschlagenen Ueberschwemmungen im Bereich der 719.Inf.=Div. sofort einzuleiten seien.

Am 8.2. hielt der Ia in Südholland eingesetzten 719.Inf.Div., Major v. Plehve 1 [sic], zusammen mit einem Oberbaurat Vortrag über Umfang und Durchführung der vorgesehenen Ueberschwemmungen. Nachdem der Chef WFStab das Ergebnis dem Führer vorgetragen hatte, erteilte dieser seine Genehmigung.

p.280

ueber die getroffenen Masnahmen schrieb der Chef OKW am 27.2 dem Reichsernährungsminister einen Brief.

Anlaß dazu war, daß zwar durch die Ueberflutungen die Verteidigung vorbereitet war, daß aber nördlich der Themse vom Gegner unter General Anderson eine reihe von Verbänden bereitgestellt war. Im Falle, daß sich diese Gruppe gegen die Niederlande werfen sollte, standen dem Wehrmachtsbefehlshaber zwar 50 000 Mann Alarm- und Reserve-Einheiten zur Verfügung, aber keine kampfkraftigen Verbände. Diese Zustand verschlechterte sich Anfang März noch dadurch, daß aus den Niederlanden die dort bisher untergebrachte Teile der Pz.=Div. "Hermann Goering" weggezogen wurden.

3.2.28 Teiwes 1995

"Granaatschervan [van de 88 mm kanonnen en de vierlingmitrailleurs] konden her in de rondte vliegen" (Teiwes 1995, p. 16). "Veel materiaal, zoals kozijnen, deuren en stenen, werd in Rijnaken gestouwd en naar Duitsland getransporteerd. Op de aken stond geschreven: "Liebesgabe aus den Niederlande" (Teiwes 1995, p. 18)"

Het was op een zonnige woensdagmiddag in september 1944, dat Henk met zijn vrienden op pad was gegaan. Even na twee uur begonnen zij met het plukken van rietpluimen bij de onbewaakte overweg aan de Overdiemerweg. Ze waren nog niet lang bezig, toen er een trein de overweg passeerde. Plotseling hoorden zij ook het geluid van vliegtuigen en voor zij het wisten werd de trein door twee Engelse Spitfires (jachtvliegtuigen) gemitrailleerd. De jongens zochten dekking tegen het talud van de Diem. Tweemaal doken de vliegtuigen vanuit de lucht naar beneden en tweemaal werd de trein met kogels doorzeefd. Het was die dag 6 september, precies de dag na 'Dolle Dinsdag'.

.....

Henk en zijn vrienden zijn toen naar de Muiderstraatweg (de brandende trein stond tegenover nummer 63 bij het voormalige spoorwegviaduct over de Muiderstraatweg) gerend.

Het is zelfs een keer gebeurd, dat de kar [voor transport uit de centrale keuken van Amsterdam of Weesp] door een vliegtuig werd beschoten; gelukkig zonder ernstige gevolgen. (p. 20)

3.2.29 Teiwes 2004

In een interview over de Historische Kring Diemen in het Diemer Nieuws verhaalt Teiwes over februari 1945. Kort na zijn vertrek naar Holwerd op 7 februari vond er een razzia plaats in Diemen. Uit een persbericht blijkt dat die plaats vond op 12 (?) Februari 1945.

3.2.30 Weidenhaupt

In 1962 verscheen een boek over de geschiedenis van Düsseldorf. De auteur J Friedrich (Der Brand) citeert er uit.

"Am 12.Juni 1943, dem Pfingstsamstag, wurden dann besonders die Straßenzüge zwischen Hauptbahnhof und Derendorf betroffen. Tonhalle, Schloß Jägerhof, Malkasten und Rochuskirche brannten aus, der eine Turm der Andreaskirche brannte noch am nächsten Abend."

3.2.31 Zwanenburg

Eén van de standaardwerken over de luchtoorlog boven Nederland ten tijde van de Tweede Wereldoorlog is de tweedelige kroniek van G.J. Zwanenburg.

Diemen komt niet voor in de index. Wel wordt Amsterdam 215 keer genoemd.

Enkele van de Amsterdamse vermeldingen kunnen betrekking hebben op Diemen of omgeving:

14 mei 1940

I: 28 dat op een zware luchtafweerstelling bij een spoorwegknooppunt 6 km ten zuiden van Amsterdam 32 SC-50's werden afgeworpen

14 mei 1940

I: 29 De luchtafweerstellingen die werden aangevallen waren de 78e Bt.Lu.A. bij Amsterdam tot zwijgen ... gebracht.

In het laatste oorlogsjaar wordt een aanval op de spoorbrug genoemd:

3.2.32 Zomerén

Over Weesp in oorlogstijd is een kroniek verschenen, waarin de bruggen over het Merwedekanaal en Diemen genoemd worden.

"Weesp in oorlogstijd" bevat behartenswaardige informatie over Diemen. We citeren dan ook uitgebreid :

p. 11 in het begin van de jaren dertig werden in het kader van de werkverschaffing vier identieke bruggen over het Merwedekanaal ontworpen: bij Utrecht, Breukelen, Loenen en Weesp.

Eerder was al de zogenaamde Kilometerbrug in de Rijksstraatweg tussen Muiden en Diemen voltooid.

Naast de bekende boogbrug (1936) bij Driemond werd nog een brug gebouwd, bij Uitmeer, in de N326.

p. 14 brug bij Driemond, de 'Hoge Brug' genoemd.

In de brede betonnen pijlers waren diepe rechthoekige gaten gemaakt, naar men zei voor het aanbrengen van springstof.

p. 18 half november 1938 in Amsterdam de Lubeto, de Luchtbeschermingstentoonstelling

3.3 Kranten

3.3.1 Oude kooi in 1883

In 'De Amsterdammer' van 1883 werd geschreven over "Een boerderij in Over-Diemen": Aan den Uithoek van Over-Diemen in de richting van Diemerdam naar Muiden, en evenwijdig aan den Zeedijk, ligt eene boerderij 23. H.A. groot, en voorheen het Uilenbosch, nu Zeehoeve geheeten. [] het oprichten van een vrij grooten molen, reparatie en vertimmering aan woonhuis, koestallen en schuur, het ophoogen der kade langs de kleisloot, het verzwaren eener kade langs de oude kooi, waarbij nog de herstelling eener doorbraak, het gruppelen van alle kampen land [] f 18,724 "

3.3.2 Juni 1963: persberichten

In de periode 13 juni – 19 juni 1963 stonden diverse artikelen in de krant over de toedracht, gevolgen en de mogelijke oorzaken van de ontploffing. Uit Trouw van 15-6 en een ingezonden brief op 19-6 blijkt dat er dertig ton buskruit en trotyl opgeslagen was. Vooral nog zijn er geen aanwijzingen dat er munitie opgeslagen was.

Op dezelfde dag van de ontploffing berichtte de Nieuwe Leidsche Courant op 13 juni 1963 onder de kop "Munitiemagazijn vloog in de lucht. Veel glasschade, twee gewonden":

Met een oorverdovende knal is de afgelopen nacht het springstoffenmagazijn "De Eendekooi" van de munitiefabriek bij Muiden in de lucht gevlogen. Door de geweldige ontploffing sneuvelden ruiten in verre omtrek. De vuurgloed en de knal werden gezien en gehoord in Amsterdam, Hilversum, Marken en zelfs in Urk. Een vrouw en een kind, die in de buurt van het magazijn wonen, zijn door glasscherven licht gewond. Het is waarschijnlijk dat zij de enige slachtoffers zijn.

Spoedig na de explosie werden politie en brandweer overstelpt met telefoontjes van angstige mensen, die wilden weten wat er aan de hand was. Men kon hen niet direct inlichten. Wel rukten politie en brandweer direct uit naar de omgeving van de munitiefabriek.

Het heeft geruime tijd geduurd voor men precies wist wat er aan de hand was. Voor de zekerheid heeft de burgemeester van Diemen echter de brandweer laten uitrukken en werden Rode Kruisposten in gereedheid gehouden. Toen de brandweer eindelijk de plaats van de explosie had bereikt, besloot men het vuur rustig te laten uitbranden. Naar de oorzaak van de ontploffing zou vandaag een nauwgezet onderzoek worden ingesteld. Tot nog toe heeft men geen enkel houvast. Het magazijn ligt tegen de dijk van het IJsselmeer, op ruim een kilometer afstand van de fabriek. De schade blijkt op sommige plaatsen ernstig te zijn. Vooral enige boerderijen aan de overzijde van de rijksweg 1 hebben zeer ernstige schade opgelopen. Zelfs zijn hier en daar grote gaten in de daken geslagen en binnenmuren ontzet. In het zogenaamde "Stopdorp", een dorpje bestaande uit oude huisjes, die alle bewoond worden door leden van de familie Stop, zijn verscheidene huisjes van binnen zeer ernstig beschadigd. Ook hier zijn geen ernstige persoonlijke ongevallen voorgekomen. In Weesp zijn vele ruiten gesprongen.

De vorige ontploffing bij het springstoffenbedrijf in Muiden had plaats op 17 januari 1947. Daarbij kwamen zestien personen (deertien militairen en drie burgers) om het leven. Bij het lossen van granaten, die in het bedrijf gedemonteerd zouden worden, deed zich toen een explosie voor. Drie militaire trucks en een munitie-opslagplaats gingen de lucht in. Er was toen geen huis in Muiden dag geen schade had geleden.

De Telegraaf van 13 juni 1963 voegde er aan toe: "Even na het middernachtelijk uur is met hevige vuurverschijnselen een opslagplaats van de Koninklijke Kruitfabriek Krijgsman bij Muiden in de lucht gevlogen. Het betrof een opslag van explosieven die was gelegen in een weiland. [] Ook Amsterdam, Amstelveen en Diemen meldden kapotte vensters. [] De explosie veroorzaakte een vloedgolf op het IJsselmeer, die in Urk schade heeft aangericht. Ook daar zit volgens de eerste berichten geen ruit meer in de huizen."

Volgens het Algemeen Handelsblad van 13 juni bracht de aardschok van de ontploffing in De Bilt de seismograaf van het KNMI in beweging..

Trouw meldde op 14 juni 1963 "Opzet in 't spel bij ontploffing? Dertig ton explosieven in kruithuis." [] Het kruithuis stond op een door water omgeven weiland, ongeveer 500 meter van de rijksstraatweg.

In het gebouwtje, dat in de vorm van een flinke bunker was opgetrokken lag ongeveer 30 ton kruit en een hoeveelheid springstof. Om de bunker had men ter beveiliging een flinke dijk aangelegd, aan de oostelijke, westelijke en zuidelijke kant. [vandaar de verre invloed van de drukgolf naar het noorden: Marken, Urk en Friesland]

Trouw schreef op 15 juni 1963: "Warme weer oorzaak van ontploffing? " Experts van het gerechtelijk laboratorium zijn nog steeds bezig met het onderzoek naar de oorzaken van de ontploffing van het kruitmagazijn bij Muiden in de nacht van woensdag op donderdag. Steeds meer wint de overtuiging veld, dat het warme weer oorzaak van de ontploffing is geweest., Volgens het gerechtelijk laboratorium is aannemelijk een chemische reactie mogelijk waarbij het

buskruit door de grote hitte onder het plaatijzeren dak vlam heeft gevat. Dit buskruit komt niet tot ontploffing, maar het kan wel een van de kisten trotyl hebben aangestoken.

Gisteren hebben 50 werklieden van de Koninklijke Nederlandse Springstoffen-fabriek de schade aan de buiten huisjes in het zg. "stoopdorp" zoveel mogelijk hersteld.

De directie van de springstoffenfabriek heeft allen die schade hebben ondervonden aangeraden zich zo spoedig mogelijk tot hun verzekeringsmaatschappij te richten. Wie niet verzekerd is moet zich in verbinding stellen met de directie van de fabriek. Deze heeft het expertisebureau J. M. C. Doorman (Heemstede) ingeschakeld om zich over de omvang van de schade te oriënteren.

[]

Het "Stoopdorp" dankt zijn naam aan de familie Stoop, die in een van de stenen huisjes aan de Amsterdamse Vaart woont. De getrouwde kinderen bouwden de houten directieketen achter de ouderlijke woning en wonen er nu "vrij en blij".

Eigenlijk is deze vorm van woningbezit niet toegestaan, zei ons de burgemeester, maar wegens de grote woningnood in Muiden heeft men het Stoopdorp oogluikend toegelaten.

Een ingezonden brief van T. Tulp (Oosterbeek) in De Telegraaf van 19-06-1963: "Uit de berichten over de ontploffing in een kruitsopslagplaats in Muiden moet ik opmaken, dat grote hoeveelheden buskruit en trotyl in dezelfde opslagplaats of althans in elkaars nabijheid waren opgeslagen []

Buskruit is nl. zeer hittegevoelig en ontploft bij de geringste vonkvorming. Trotyl daarentegen is de meest handelbare springstof die bestaat [] heeft na een inleidende ontploffing een vele malen grotere uitwerking dan buskruit. []

3.3.3 Ontploffing op 13 juni 1963 volgens verslaggever Alfons Ruitenbeek

Alfons Ruitenbeek bracht voor De Volkskrant verslag uit van de ontploffing. Hij berichtte op 14 juni 1963: "In Diemen hadden de bejaarden donderdag hun uitgangsdag. Een aantal van hen moest thuisblijven omdat zij vanwege de gebroken ruiten hun woning niet durfden verlaten."

Verder gingen in Durgerdam negen ruiten aan diggelen, in Amsterdam-Oost vier ruiten en zelfs op Urk sneuvelden ruiten. De schok werd tot in Zutphen gehoord en gevoeld (De Volkskrant 14 juni 1963, Grootscheeps onderzoek na nachtelijke explosie).

3.4 Gemeentearchief

De verplicht te raadplegen bron "Gemeentearchief" bestaat voor de onderzoekslocatie uit de archieven van de gemeenten Diemen en Muiden.

Het gemeentearchief van Diemen is ondergebracht bij het Stadsarchief Amsterdam, maar kan geraadpleegd worden in het gemeentehuis van Diemen. Het Stadsarchief Amsterdam bevat nog enkele andere (sub)archieven, waarvan bekend is dat die informatie over de onderzoekslocatie bevatten (zoals 5227/962-968).

Tenslotte is het niet uitgesloten dat het gemeentearchief van Weesp gegevens bevat over de onderzoekslocatie ten tijde van de oorlog.

3.4.1 Gemeentearchief Diemen

3.4.2 Gemeentearchief Muiden

Het archief is ondergebracht in het Gemeentearchief Gooise Meren en Huizen, Cattenhagestraat 8 in Naarden (openingstijden ma t/m wo 13.30 – 16.30 u en vrijdag 9.30 - . 12.30 u).

Op de inventarislijst van 148 staat op pagina 100 onder

3.4 Openbare orde en veiligheid

3.4.3 Explosiegevaar

915 Stukken betreffende het uitvoeren van voorschriften van de Duitse bezetter tot het treffen van verduisteringsmaatregelen, alsmede stukkenbetreffende het aanwijzen van plaatsen waar bommen en mijnen aanwezig zijn aan de Koninklijke Marechaussee te Amsterdam 1940 1945 1 map

Verder een aantal stukken over ongelukken en explosies in de Springstoffenfabriek Muiden (916, 918, 920, 921) in de jaren 1946, 1947, 12 juni 1963 (Eendekooi), 2 juni 1966

1521-1526 Rapportenboeken van het Korps Rijkspolitie post Muiden 1948-1963 6 delen

p. 130/148 1456 [] vestiging [] Maxi-terrein [] 1981-1993

Tabel 3.3: Archieven van het Gemeentebestuur van Muiden: SSAN112 rubrieken en itemnummers

Rubriek Item	Omschrijving	jaar
3.4.3	Explosiegevaar [rubriek]	
915	Stukken betreffende het uitvoeren van voorschriften van de Duitse bezetter tot het treffen van verduisteringsmaatregelen, alsmede stukkenbetreffende het aanwijzen van plaatsen waar bommen en mijnen aanwezig zijn aan de Koninklijke Marechaussee te Amsterdam 1 map	1940- 1945
916		
918		
920	12 juni 1963 (Eendekooi),	
921		
3.11.1	Maatschappelijke zorg algemeen	
1964	Stukken betreffende het verlenen van medewerking aan de toekenning van schadeloosstellingen	-----

	voor de door de Duitse Weermacht gevorderde goederen, grondstoffen, gebouwen en arbeidskrachten. 1 map	
3.13	Militie	
1961	Stukken betreffende het verlenen van medewerking aan de vordering van motorvoertuigen alsmede aan de betaling van schadeloosstellingen voor de door de Duitse Weermacht gevorderde motorvoertuigen	1940- 1947
3.4.5	Politie	
1521-1526	Rapportenboeken van het Korps Rijkspolitie post Muiden 6 delen	1948- 1963
3.8.3	Aanleg en verbetering van wegen en waterovergangen	
823	Stukken betreffende het sluiten van een overeenkomst met Rijkswaterstaat inzake aanleg, beheer, onderhoud en eigendom van de zogenaamde Maxis-aansluiting op Rijksweg A1 en een parallelweg tussen deze aansluiting en de Weesperweg 1977-1980	1977- 1980
893	Stukken betreffende het verlenen van vrijstelling van de bepalingen van het bestemmingsplan "Zuid-West 1966" ten behoeve van een wijziging van de afslag en oprit van Rijksweg 1 als verkeersaansluiting voor de vestiging van superstore Maxis, alsmede het behandelen van bezwaarschriften	1972- 1977
1144	Stukken betreffende het aankopen van grond, alfabetisch geordend op verkoper Bredius, J.J. - aankoop grond in verband met aanleg Maxis-afslag Rijksweg A1	1977
1274	Stukken betreffende het verlenen, verkrijgen en intrekken van Hinderwetvergunningen, chronologisch geordend Maxis BV voor het uitbreiden en wijzigen van een benzinstation aan de Pampusweg 1 1984	1984
1456	Ingekomen en minuten van uitgaande stukken betreffende de vestiging van een aantal bedrijven op het Maxis-terrein in het Bestemmingsplan "Landelijk Gebied 1968"	1982- 1993
1558	Stukken betreffende het verlenen, verkrijgen en intrekken van Hinderwetvergunningen, chronologisch geordend Maxis BV voor het uitbreiden en wijzigen van een zelfbedieningswarenhuis met een opslag- en verkoopruimte voo ...	1989

Bevindingen van het archiefonderzoek in Naarden op 9 februari 2018.

De Militaire Commissaris in het District Hilversum verzocht op 19 juni om een opgave van nog aanwezige mijnen en bommen. Het bleek dat de toenmalige commandant van de B.S. te Muiden op 10 mei 1945 daarover uitgebreid gerapporteerd had:

- Hakkelaarsbrug: ondermijning met twee bommen van circa 250 K.G.
- Weg Hakkelaarsbrug-Muiden: ondermijnd met "twee of meer vliegtuigbommen van 250 kilogram"
- Vechtbrug: verscheidene ladingen, waaronder zeven bommen
- Brug Naarderpoort: een ingegraven bom is verwijderd en in het water gedepondeerd
- Merwedeburg: vliegtuigbommen van 250 kilogram en springladingen zijn door de Duitsers verwijderd

"Aldus opgemaakt, dit rapport op afgelegden ambtseed te Muiden, 11 Juli ' De Wachtmeester"
(915)

Geen explosieven in het onderzoeksgebied

Op 26 september 1963 schreef H. H. Meijer van de Koninklijke Nederlandsche Springstoffenfabriek N.V. aan het College van Burgemeester en Wethouders te Muiden. Op verzoek van de verzekeringsmaatschappijen had de KNSF een verklaring uitgereikt "waarin staat dat de geëxplodeerde explosieven niet bestemd waren voor enige gewapende macht (in casu Koninklijke Luchtmacht of Koninklijke Marine)." (920)

Guus Kroon jr. (1987), Mobilisatie, Oorlog en Bevrijding Villa Amuda, september 1987, pp. 25-29 Historische Kring Stad Muiden

3.4.3 Geen explosieven in het onderzoeksgebied Gemeentearchief Weesp

Saricon heeft ten behoeve van het VO CE ARK het gemeentearchief van Weesp geraadpleegd. De onderzoeker L. Schagen trof geen relevant materiaal aan. Wel krantenknipsels over D. van Zomeren, de lokale historicus (Saricon 2008, p. 16).

3.4.4 Stadsarchief Amsterdam

Het Stadsarchief Amsterdam beschikt over veel inventarissen die betrekking hebben op bombardementen, de luchtoorlog en schade ten gevolge van oorlogshandelingen. Ook zijn in enkele inventarissen contra-indicaties te vinden, die tegen de eventuele aanwezigheid van explosieven spreken, zoals naoorlogse werkzaamheden.

Tabel 3.4: Toegang- en inventarisnummers, jaren en omschrijvingen Stadsarchief

toegang	inventaris	jaren	omschrijving
635	1242	1943	Dagboek van plaats gehad hebbende branden
		1963	Idem
5180	10730	1945	Overzicht bunkers van DPW
5184	1493	1941	Betreft: Schade als gevolg van oorlogsgeweld [G.E.B. Afd.gas]
5225		1940-1945	Dagrapporten afkomstig van de verschillende politiebureaus
	5991	1941	Bureau Ertskade 1941 februari 3 – augustus 28
5227	954	1943	Opruimingsdienst Jaarverslag 1943
5227	960-966	1940-1945	Rapportenboek van de Uitkijkdienst ten aanzien van luchtgevaar en de gevolgen
	1088	1940	Rapport betreffende de neergekomen projectielen in de nacht van 12 op 13 augustus 1940
	1091	1940	Lijstje met data en plaatsen waar in 1940 bommen zijn neer- gekomen, met plattegrond van [] het gebied tussen de Vogelwijksweg, Noorderweg, Havenweg, Kanaalweg en Zuiderweg.

5229	1757	1943	Eerste order Amsterdam; onruiming [Staedtischer Quartieramt]
5370	274	1946	Stukken betreffende oorlogsschade en wederopbouw
	277	1960	Stukken betreffende aanvragen voor geleden oorlogsschade
5370A	146	1950	Kaart waarop ingekleurd panden met erkende oorlogsschade en wederopbouwplannen
5444	1211	1988	Bommenkaart (DOW Afd. Wegen, november)
10035	403	1944	Cito-kaart met notities door Amsterdams verzet
10039			Kaart van Amsterdam 1:1.000
10040			Kaarten Bouw- en Woningtoezicht
15009	7174-7192	1940-1945	Uittreksels Dagrappporten Luchtbeschermingsdienst
30075	568		Lijst met onontpofte bommen in Amsterdam, met kopieën van oudere stukken, plattegronden en krantenknipsels
	569		Bommenkaart Amsterdam
30486	675	1985-1989	De Marine; blindgangers; onontpofte explosieven (WO II); stelling van Amsteerdam; legeroefeningen; spionage'BVD; BBI kazernes en wapendepots (cat.nr. 151 t/m 158)
	677	1995-1997	Forten en stellingen rond Amsterdam; Kolonel Six kazerne, vliegtuigbommen uit WO II en het verwijderen van de bommen (cat.nr. 151 t/m 158)
	676		Kazernes [] schuilkelders, gevonden explosieven uit WO II; Explosieven Opruimingsdienst; Binnenlandse Veiligheidsdienst (cat.nr. 151 t/m 158)
30565	549		Jaarverslag over 1941 van de luchtbeschermingsdienst van de rederij [KNSM]
Doc		1940-1945	Jaarverslagen Brandweer Amsterdam
		1939-1945	Jaarverslagen Lucht\beschermingsdienst

Bron: Stadsarchief Amsterdam

Bij de Amsterdamse brandweer kwam op donderdag 13 juni 1963 om 0.29 u een telefonische melding binnen voor een brand "Nabij Diemerzeedijk Gem. Muiden" Onder de bijzonderheden werd genoteerd "Voor brand in munitieopslagplaats. Geen hulp verleend."

3.4.5 Luchtbeschermingsdienst

De Luchtbeschermingsdienst Amsterdam heeft tot 25 oktober 1940 zogenaamde dagrappporten uitgebracht over explosieve gebeurtenissen, zoals bombardementen en granaatinslagen. Na deze datum zijn de berichten die binnenkwamen bij de Commandopost van de Luchtbeschermingsdienst vastgelegd in zeven hand geschreven rapportenboeken. Het hoofd van de LBD liet hier vervolgens (getypte) uittreksels van maken.

3.5 Nationaal Archief

Het Nationaal Archief beschikt onder andere over de inventarissen 2.13.137 en 2.13.167. Ze bevatten respectievelijk documenten van het Nederlandse verzet en naoorlogse opmetingstekeningen van Duitse objecten. Er zijn geen documenten gevonden die betrekking hebben op de onderzoekslocatie wat betreft afwerpmunitie.

Wel bevat het archief van de Ordedienst/Binnenlandse Strijdkrachten een dossier met inventarisnummer 522 over inundaties in [18] april 1945.
Het betreft de polders ten oosten van het toenmalige Merwedekanaal die onder water zijn gezet.
Er zijn daarbij (uiteindelijk) geen explosieven gebruikt.

3.6 NIMH

In het NIMH zijn enkele documenten aangetroffen die betrekking hebben op het onderzoeksgebied

575-165 Putten voor springstoffen

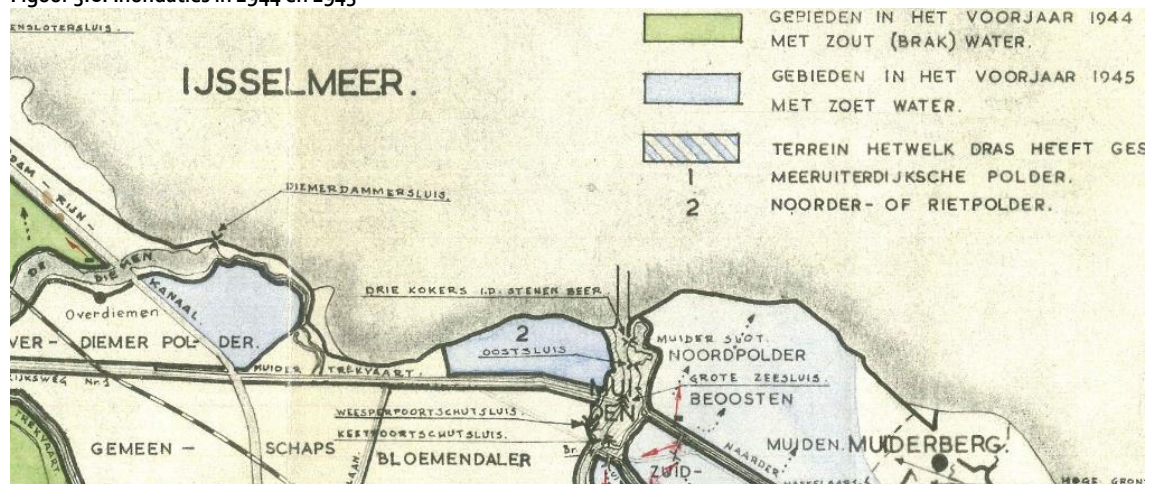
575-462 Sicherungs Regt. 26.

De ongedateerde kaart "Putten voor springstoffen" is gemaakt na de inundaties voor de Hintere Wasserstellung en de heroriëntatie van die stelling. Zowel de polders ten westen van het Merwedekanaal als ten oosten van de Vecht staan onder water. Bij polder 56 (de Overdiempolder) is in potlood genoteerd "alleen dras". Ook is in (kleur)potlood een categorie polders toegevoegd: "ontworpen inundaties welke op aandrang van Prov. Watersst. Noordholl. achterwege gelaten zijn".

Op de locatie zijn geen springputten gemarkeerd.

Uit de zelfde periode dateert een kaart, waarop de inundaties zijn gedateerd.

Figuur 3.8: Inundaties in 1944 en 1945

Bron: NIMH 575-165

Voor de bewaking van spoorwegen tegen aanslagen door het verzet werd een Sicherungs Regiment ingezet, bestaande uit diverse compagnieën.

Tabel 3.5: Sicherungs Regt. 26. Groep Albrecht 10 Febr. '45

nr	locatie	omschrijving
1. en 2.	Komp. te Amersfoort	
3.	Komp. te Amsterdam	
4.	Komp. te Weesp	(bewaking spoorlijn Hilversum-Amsterdam en van de bruggen op de []weg []-Amsterdam, n.l. brug over de Vecht en over het Merwedekanaal alsmede brug t.o. van Diemerburg).
9.	Komp. te Amsterdam	
12.	Komp. ingezet voor Bahnsicherung	"Standig" bewaakt: Harderwijk-Utrecht, Apeldoorn-Amersfoort, Amersfoort-Hilversum-Amsterdam-Zaandam, Woerden-Gouda-Rotterdam, Woerden-Leiden, Utrecht, Geldermalsen-Dordrecht

Bron: NIMH 575-462

Eén van de compagnieën was gelegerd in Weesp.

In het Nederlands Instituut voor Militaire Historie zijn geen documenten gevonden die betrekking hebben op de onderzoekslocatie wat betreft afwerpmunitie, geschutstellingen of vernielingsladingen.

3.7 NIOD-instituut

3.7.1 Dagberichten Befehlshaber 77/1328

Geraadpleegd is het archief 77 *Generalkommissariat für das Sicherheitswesen Höhere SS- und Polizeiführer* inv. 1328 Dagberichten van de Befehlshaber der Ordnungspolizei Den Haag betreffende vijandelijke luchtaanvallen, 1940-1941. 1 band.

In de dagberichten zijn gebeurtenissen vastgelegd met betrekking tot bommen van 1 september 1944 t/m 27 april 1941. Er zijn enkele vermeldingen van Diemen, Weesp en Weesperkarspel gevonden, niet van Muiden. Hieronder volgen de geselecteerde berichten.

Tabel 3.7: NIOD archief 77 inventaris 1328

Blz.	Nr.	datum	Uhr	Gebeurtenis
19	6	27.9-1940		Weesperkarspel, 1 niet explodierte Flakgeschoss gefunden. Angaben beim Bürgermeister.
27	12	4.10-1940	16	In Weesp (Noordholland), bei Luftkampf 1 Kuh auf Wiese durch M.G. –Feuer getroffen. Sonst kein Schaden

Blz.	Nr.	datum	Uhr	Gebeurtenis
31	8	7/8-10-40		In der Nacht von 7./8.10.40, in Diemen (Nordholland), 5 Sprengbomben auf Wiese, Kein Schaden.
31	19	9.10.1940		In Amsterdam, am Verkehrsweg bei Bylmertol 2 Blindgaenger gefunden
37	19			Betrifft Meldung von 9.10., Ziffer 19: Der Buergermeister von Diemen bittet um schnelle Beseitigung der Blindgaenger, da die Verkehrsstrasse Haarlem-Hilversum, ueber Schiphol, gesperrt werden musste.
64	12	9.11.40	01.00	1 Bombe auf Ackerland bei Diemen. Kein Schaden.

Bron: NIOD: 77/1328 Genaralkommissariat für das Sicherheitswesen Höhere SS- und Polizeiführer

De vermelding Bylmetol in het dagbericht van 9 oktober 1940 is raadselachtig. In de bundel "Diemens oorlog" is het raadsel opgelost (Bakker 2015).

3.7.2 Groep Albrecht 190a / 125

Een portefeuille met plattegronden van de Groep Albrecht bevat een kaart van Amsterdam 1: 10.000 van de Dienst der Publieke Werken, gedrukt november 1941.

Figuur 3.6: Kaart met enkele door het verzet gemarkeerde Duitse objecten

Bron: NIOD-instituut 190a / 125

De kaart bevat geen aantekeningen wat betreft afwerpmunitie.

De Overdiemerpolder à 100 hectare was geïnundeerd vanaf april 1945 tot 4 juni 1945 (NIOD doc II – 0357 b7 [0357 b7 ?])

3.8 Koninklijke Bibliotheek

De Koninklijke Bibliotheek beschikt over zeer veel regionale en landelijke kranten die via Delpher geraadpleegd kunnen worden. Er zijn geen berichten aangetroffen over de gebeurtenissen op 12/13 juni 1943.

3.9 Luchtfoto's: TARA, Kadaster

Het Ingenieursbureau heeft voor diverse onderzoeken in de gemeente Diemen luchtfoto's opgevraagd bij het Kadaster. Later, in het kader van de CE-bodembelastingkaart voor de gemeente Amsterdam, zijn enkele luchtfoto's opgevraagd bij Luftbilddatenbank, die een sleutel

heeft ontwikkeld ter ontsluiting van de miljoenen luchtfoto's uit WO II in The Aerial Reconnaissance Archives (TARA).

Tabel 3.8: Luchtfoto's

Foto	Datum	kwaliteit	interpretatie	Interpretatie door
106G-4383 #3022	04-11-1944	redelijk	Drassige plekken; depressie Bristol Hercules-vliegtuigmotor	Gemeente Amsterdam
4-2224 #4003	09-04-1945	goed	Kraters bij oostelijk landhoofd Merwedekanaalbrug	Saricon 2010

Bron: Kadaster Zwolle

Het Ingenieursbureau heeft de foto van 4 november 1944 geïnterpreteerd. Tussen de Diemer-/Muiderzeedijk en de Muidertrekvaart zijn drassige percelen te zien. Pal aan de voet van de dijk is een ronde donkere plek zichtbaar. Het is de locatie die Hartsink en Reurekas in 2005 hebben aangewezen, waar de vliegtuigmotor van de Vickers Wellington is geborgen.

Figuur 3.9: Detail luchtfoto van 4 november 1944

Bron: Kadaster 106G-4383 #3022

3.10 The National Archives (London)

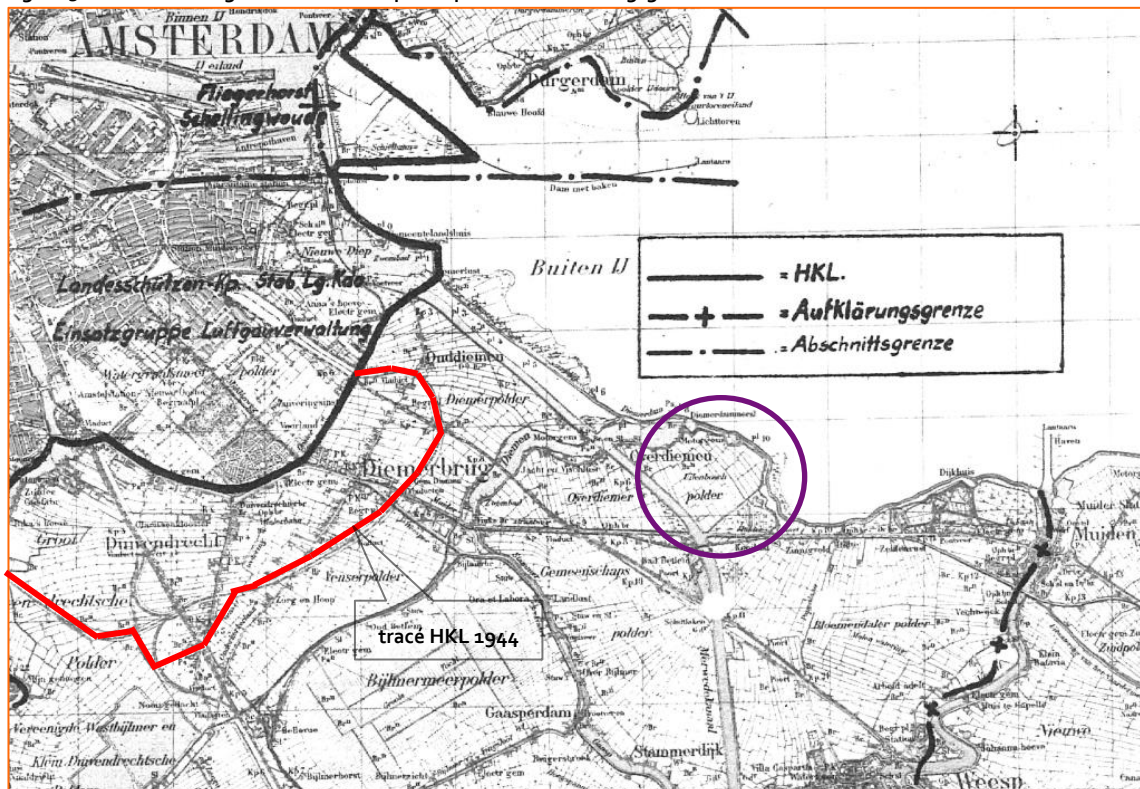
In The National Archives zijn de Operations Record Books en de Day Bomb Raid Sheets gearcheveerd. De Day Bomb Raid Sheets geven aan dat de Vickers Wellington, die in de Overdiempolder is neergestort, deel had genomen aan een bombardement op Düsseldorf in de nacht van 12 op 13 juni 1943 (Nauta 2014).

3.11 Bundesarchiv Militärarchiv (Freiburg)

Saricon heeft enkele bestanden uit het BAMA ter beschikking gesteld, waaruit onderstaande compositie is samengesteld.

Te zien is de Hauptkampflinie ter verdediging van "Festung Amsterdam". De HKL ter hoogte van Diemen is in 1944 gefaseerd vanaf de Ringvaart van de Watergraafsmeer in zuidoostelijke richting verplaatst om uiteindelijk een tracé langs de Ringspoorbaan te volgen (Bakker 2015).

Figuur 3.10: onderzoeksgebied tussen Hauptkampflinie & Aufklärungsgrenze.

Bron: Bewerkt naar Bundesarchiv Militärarchiv Freiburg

De Aufklärungsgrenze volgde de westelijke oever van de Vecht. Tussen de Hauptkampflinie en de Aufklärungsgrenze lag het Vorfeld. Hier zouden zich volgens het Duitse handboek schermutselingen afspelen vóór de vijand op de Hauptkampflinie stuitte.

Zoals bekend zijn er geen gevechten geweest tussen Duitsers en geallieerden. De Canadese Seaforth Highlanders trokken in mei 1945 zonder slag of stoot van Amersfoort naar Diemen.

In de periode 3-6 oktober 2017 is aanvullend archiefonderzoek verricht in het BAMA te Freiburg. Er zijn geen extra gegevens over het onderzoeksgebied gevonden.

3.12 EODD

Het toenmalige EOCL heeft een overzicht ter beschikking gesteld van acties die in de gemeente Diemen zijn uitgevoerd tussen 1971 en 2007 (Drongelen 2010). Op 19 maart 2013 zijn aanvullend twee dossiers ingezien.

Tabel 3.9: Acties EOCL in gemeente Diemen

WO_NR	Ligplaats	Datum	Aangetroffen
1971_0015	Muiderstraatweg 13	1971-01-06	5 kg KKM [D]
1971_0020	n.b.	n.b.	n.b.
1971_2633	Ringspoorbaan	1971-12-06	[C]
1973_2613	Oude diemenselaan	1973-11-03	[C]
1981_1012	Buro RP	1981-04-15	[D]
1982_3934	Buro	1982-11-25	[D]
1985_2501	Buro	1985-08-09	[D]
1985_2658	Buro R.P. Diemen [Amsterdam]	1985-08-26	[D]
1985_2965	Buro	1985-09-24	[D]
1986_2628	Buro	1986-08-07	[D]
1986_3939	Buro	1986-12-20	[D]
1987_3290	Spannerdijk t.h.v. Schipholbrug	1987-11-27	15 hulzen v. 25 mm [C]
1988_3633	Bureau	1988-12-20	[C]
1989_0065	Bureau	1989-01-06	[D]
1989_0263	Bureau	1989-02-01	[D]
1989_0759	Metrobaanvak Gaasperdam CS	1989-03-28	[A]
1991_0027	Bureau	1991-01-07	[D]
1991_2956	Bureau MEBU	1991-12-30	[A]
1992_1485	Bureau	1992-06-30	[D]
1992_1506	A14, FT Everdingen [Diemen]	1992-07-02	[D]
1997_0220	Nienoord 2	1997-02-12	[A]
1998_2282	Gebied tussen Diemerzeedijk en de strekdam	1998-12-03	[D]
2003_0182	Landlust 2	2003-02-04	12 kg 'Rookpoeder' (vuurwerk) [D]
2003_1192	Op bureau	2005-08-25	[A]
2005_1474	Spoorpad [is aangetroffen bij uitbaggeren sloot]	2005-10-12	1x oefenbom 25 lbs (gewapend) (GB) [B]

Bronnen: Bruggen, H. van (2010), Drongelen 2010 en T&A 2009.

Noot: Spelling van het EOCL aangehouden

In 1971 kwam een melding binnen van een adjudant van de Rijkspolitie Diemen. Op het opgegeven adres Muiderstraat 13, Diemen was toen het politiebureau gevestigd. Om 09.45 u op 11 januari 1971 is het EOCL in actie gekomen. In het formulier wordt onder geruimde explosieven gemeld: 5 KG KK mun. (5 kg klein kaliber munitie).

Wat betreft de verbruikte explosieven voor het onschadelijk maken wordt op het ingevulde formulier verwezen naar MORA-formulier 710020.

Eind 1987 kwam een melding van de Rijkspolitie in Diemen binnen bij het EOCL en werd verzocht om explosieven te ruimen. Aanvankelijk ging het om 2 granaten, later werd het aantal met 12 verhoogd. Als ligplaats van de explosieven werd opgegeven "Spannendijk thv brug Schipholbrug". Aangetroffen werden 15 hulzen van 25 mm. De munitie is uitgegraven en meegenomen.

De ingevulde EOCL-formulieren staan bekend om hun spelfouten bij de aanduiding van vindplaatsen. Het moge duidelijk zijn dat voor "Spannendijk" Stammerdijk gelezen moet worden.

Er zijn geen vondsten van explosieven uit de Tweede Wereldoorlog bekend. Wel is bij recente baggerwerkzaamheden in de Gaasp en Weespertrekvaart veel klein kaliber munitie aangetroffen, waaronder Nederlandse munitie die mogelijk gedumpt is in 1940. Het was niet mogelijk om de exacte locatie(s) van de dump(s) te traceren door overslag en partijindeling van de baggerspecie (Berg 2013).

Op 22 februari 2018 is bij het Semi-statisch Informatie Beheer in Rijswijk geïnformeerd naar acties van het EOCL en de EODD in het onderzoeksgebied binnen de gemeente Muiden. "Het 108126 records grote morabestand bevat slechts één document dat de Pampusweg betreft." Het gaat om de Pampusweg in de gemeente Almere.

De meest acties in de gemeente Muiden zijn uitgevoerd op of nabij het terrein van de KNSF, ook wel Muiden Chemie genaamd (bijlage 1).

Op de onderzoekslocatie zijn geen acties van het EOCL bekend.

3.13 Getuigen

3.13.1 Vickers Wellington

De Vickers Wellington is op zaterdag 13 juni 1943 neergestort in de weilanden achter de boerderij Zeehoeve, bewoond door Hennipman.

De kinderen van Diemen vonden bij het neergestorte vliegtuig patroonbanden, waarmee ze op straat liepen, "wat nog een hele rel met de Duitsers veroorzaakte."

De locatie van de crash werd hierna afgezet. De wrakstukken werden per spoor naar Duitsland vervoerd, waar schaarste aan grondstoffen heerste (Reurekas 2005).

De plek van een geëxplodeerde motor (die samen met een stuk van de romp en/of vleugel neerkwam) was duidelijk zichtbaar doordat er zich een olievlek bevond.

Kraanmachinist Hartsink uit Diemen heeft in aanwezigheid van de heren Niesing, Reurekas en Teiwes de 800 kg wegende motor geborgen bij vorst (in verband met de slappe bodem) in 1985. Bij de berging werd één kluwen van draden en meters aangetroffen. De cockpit lag westelijk van de motor.

Op 7 oktober 2005 is de locatie bezocht in gezelschap van de heren Reurekas en Hartsink. Zij hebben de locaties aangewezen, waar in 1985 de motor is geborgen en waar de cockpit is aangetroffen

Ook een inwoner van Muiden zag het brandende vliegtuig neerstorten (Dolman 2010, vriendelijke mededeling d.d. 3 februari).

3.13.2 FLAK

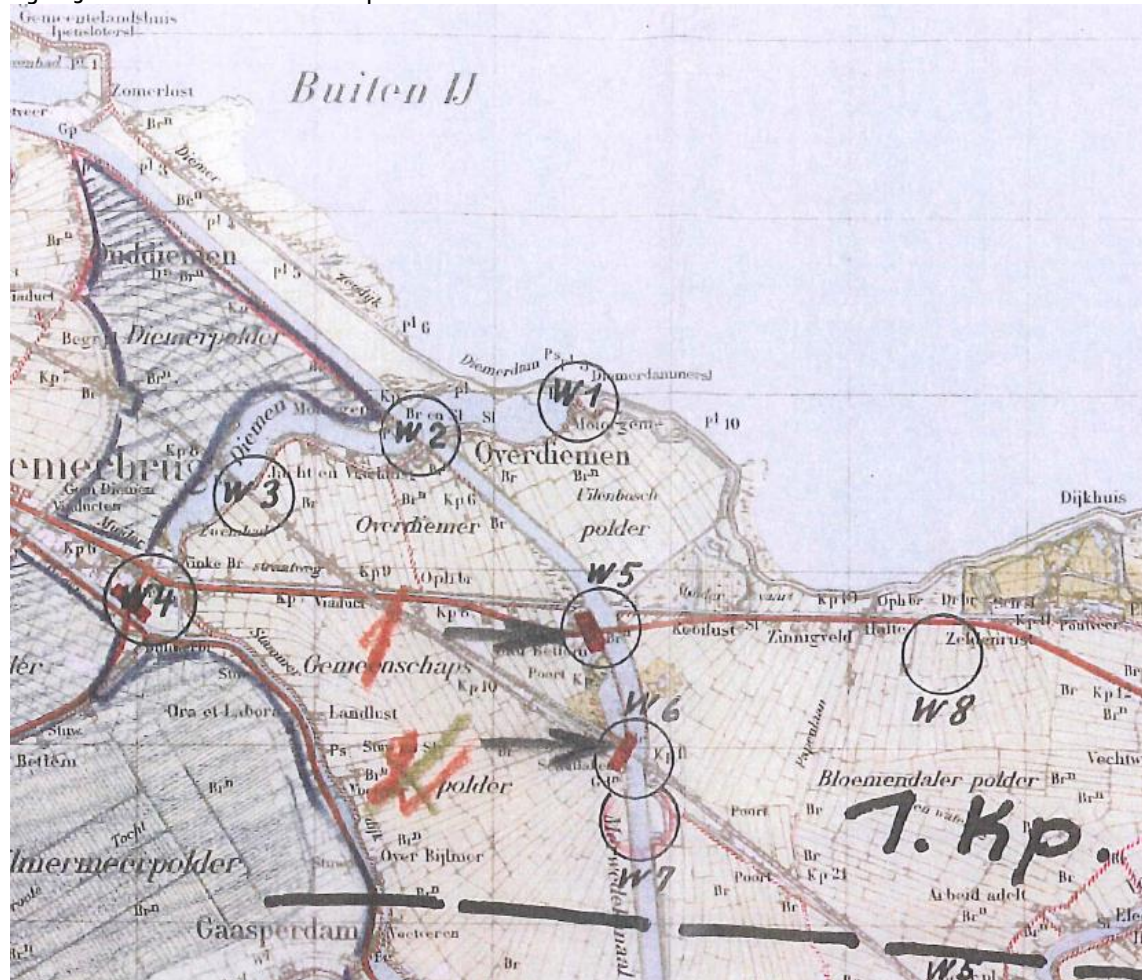
Voor de actualisatie van het explosievenonderzoek voor de OOIJ is in 2010 gesproken met ex-visser Gerard Smeek die in Diemerdam woont. Hij vertelde dat hij in de oorlog op klompen langs de Diemerzeedijk naar Muiden liep en daarbij een Duitse luchtafweerstelling passeerde bij de Nes. Die locatie staat nu bekend als "Playa d'UNA". De zuidoostelijke kade van "de Vijfhoek" slaat daar aan op de Diemerzeedijk.

3.14 Locatiedeskundige

Voor een explosievenonderzoek op de locatie Zeeburgereiland is in 2005 informatie verkregen van Jon van der Maas, waaronder een Duitse stafkaart.

Op onderstaand detail van de stafkaart zijn inundaties zichtbaar. De polders ten oosten van Diemen zijn onder water gezet in het kader van de Hintere Wasserstellung, een tweede verdedigingslinie achter de Atlantikwall. Ten oosten van de linie zijn Widerstandspunkte gevormd.

Figuur 3.11: Inundaties en Widerstandspunkte

Bron: J. van der Maas

4 Leemten in kennis

De Duitse militaire documenten zijn in WO II voor 97% verloren gegaan door brand, bombardementen etc. (Nauta 2017).

De acties van de voorgangers van het EOCL en de EODD, de Hulpverleningsdienst en de Commissie van Proefnemingen, zijn deels gearcheerd in het Nationaal Archief. In de geraadpleegde dossiers zijn geen topografische aanduidingen binnen het onderzoeksgebied gevonden.

5 Samenvatting

De historische feiten zijn in chronologische volgorde:

1. Schade Overdiemerweg 31
2. Luchtafweeropstelling: FLAK bij de Nes
3. vliegtuigmotor 12 juni 1943
4. Kraters nabij Merwedekanaalbrug op luchtfoto uit 1945
5. Ondermijning westelijk landhoofd Merwedekanaalbrug
6. Explosie 13 juni 1963
7. Camouflet (gevonden in 2014)

De meeste gebeurtenissen hebben zich buiten de onderzoekslocatie afgespeeld. Alleen de explosie heeft zich binnen de locatie voorgedaan.

Van de gebeurtenissen dicht bij het onderzoeksgebied blijkt dat alleen de het globaal afgebakende aandachtsgebied van de vliegtuigmotor het onderzoeksgebied raakt.

Mortiermunitie

De verzamelde historische feiten wijzen niet op activiteiten met mortieren.

Hand- en geweergrenaten

De verzamelde historische feiten wijzen niet op activiteiten met mortieren.

Raketten

Lanceringen van V1- en V2-raketten hebben niet plaats gevonden in het gebied.
(www.vergeltungswaffen.nl)

Klein kaliber munitie

Ten gevolge van de crash van de Vickers Wellington kan klein kaliber munitie met een maximaal kaliber van 20 mm zijn achtergebleven.

Vliegtuigbommen

Op luchtfoto's van de Royal Air Force zijn in het onderzoeksgebied geen bomkraters zichtbaar.

Landmijnen

Voor zover bekend bevond zich op de locatie geen mijnenveld.

Explosieve stoffen

Er zijn explosieve stoffen bekend, in de vorm van buskruit en trotyl. In het magazijn de Eendekooi was geen munitie opgeslagen.

Pyrotechnische middelen

Op de locatie is geen vuurwerk opgeslagen geweest.

Geschutsmunitionie

Het afgebakende gebied van de Duitse luchtafweerstelling ligt buiten het onderzoeksgebied.

Overige conventionele explosieven: vernielingsladingen

Op de locatie bevinden zich geen waterkeringen die ondermijnd kunnen zijn.

De inundatie van de Overdiemerpolder tijdens de mobilisatie in 1939 en in april 1945 ontstond door het stopzetten van de bemaling .

6 Conclusies

Het verzamelde historische feitenmateriaal, getoetst aan de normen van het WSCS OCE, leidt tot de conclusie dat de locatie Overdiemerweg-Pampusweg niet verdacht is.

De voorgenomen werkzaamheden kunnen uitgevoerd worden zonder nader onderzoek.

7 Bronnen

7.1 Literatuur

- Abrahamse J.E., M. Kosian, E. Raap & E. Schmitz (2012), Het militaire landschap – Vestingwerken, schansen en stellingen. In: J.E. Abrahamse, M. Kosian & E. Schmitz, Atlas Amsterdam. Biografie van een landschap. Bussum: Thoth.
- Armaex B.V., Bombs Away B.V. & Gemeente Amsterdam (2016), CE Bodembelastingkaart gemeente Amsterdam.
- Bakker, A. (2015), Het raadsel Bylmetol. In: A. Bakker et al. (2015), Diemens oorlog. Dorp bij Amsterdam onder Duitse bezetting. Diemen: Historische Kring Diemen
- Bakker, A. & T. Stallinga (2015), Luchtbescherming en luchtverdediging. In: A. Bakker et al. (2015), Diemens oorlog. Dorp bij Amsterdam onder Duitse bezetting. Diemen: Historische Kring Diemen
- Bakker, A. (2016), Duitse caissons en kanonnen bij de Schipholbrug [spionage bij fort Diemerdam] Historische Kring Diemen, jrg. , nr. Diemen: Historische Kring Diemen
- Bakker, M. et al. (2006), Stadsatlas Amsterdam. Straatnamen en brugnamen verklaard. Amsterdam Publishers
- Beek, P.J. TER (1957), Historie van Diemen. Amsterdam: De Kern.
- Berg, E. van der (2013), Vriendelijke mededeling.
- Blankenstein, E. van (2006), Defensie- en oorlogsschade in kaart gebracht (1939-1945). In opdracht van het Projectteam Wederopbouw van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. Zeist: Rijksdienst voor de Monumentenzorg
- Boer, J.F.M. den & S. Duparc (1948), Kroniek van Amsterdam over de jaren 1940-1945. Amsterdam: Drukkerij en Uitgeverij J.H. de Bussy
- Dam, Taco ten (2008), Ineke Blansjaar, Koos Alberts, Herman Beijnes. Van 't Straatje tot 't Pandje: de geschiedenis van een Diemens café met een Amsterdamse tint. Historische Kring Diemen 2008-1
- Dienst der Publieke Werken (1909-1948), Kaart van Amsterdam 1:1.000. Diverse bladen.
- Dolman, K.J. (2010), Vriendelijke mededeling d.d. 3 februari.
- Gemeente Diemen, (1970), Kaart van de buitengebieden. Huisnummers Overdiemerweg en Stammerdijk 119917002
- Hameleers, M. (2012), Kaarten van Amsterdam 1866-2010. Bussum: Thoth
- Hertzberger, E. (1990), Door de mazen van het net. Amsterdam: De Bataafsche Leeuw.
- Hilten, D.A. van (1949), Van capitulatie tot capitulatie. Een beknopte historische en technische beschrijving van de militaire gebeurtenissen in Nederland tijdens de Duitse bezetting van mei 1940 tot mei 1945. Leiden: A.W. Sijthoff's Uitgeversmaatschappij N.V.
- Koninklijke Luchtmacht (1985), V1 tgn WO2. Brief nr. IB/GZ 030185, d.d. 9 januari. Commando logistiek en opleidingen. Staf. Kant. Ident. & Berging
- Koppers, G.P. (1999), Kroniek van grote branden en andere belangrijke incidenten in Amsterdam sedert de indiensttreding van de beroepsbrandweer op 15 augustus 1874. Samengesteld ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan van de beroepsbrandweer in Amsterdam. Amsterdam: NBDC.

- Korthals Altes, A. (1984), Luchtgevaar. Luchtaanvallen op Nederland 1940-1945.
- Krook, W. (2004), Van boerderij naar boerderij. Het Diemense buitengebied Stammerdijk. Historische Kring Diemen, jaargang 14, nummer 1-2004, pp. 21-28
- Krook, W. (2015), 5 geallieerde bemanningsleden komen om in de Diempolder. In: A. Bakker et al. (2015), Diemens oorlog. Dorp bij Amsterdam onder Duitse bezetting. Diemen: Historische Kring Diemen
- Kroon, Guus (1987), Muidenaren in de oorlogsjaren. Villa Amuda, jrg. 1, nr. 2, december, pp. 36-40 Muiden: Historische Kring Stad Muiden
- Kroon, Guus (1987), Mobilisatie, oorlog en bevrijding. Villa Amuda, jrg. 1, nr. 1, september, pp. 25-28 Muiden: Historische Kring Stad Muiden
- Kroon, Guus (1997), De klap van '47. Muiden: Historisch Archief Muiden
- Kroon, Guus (2002), Kruitpad 16: De Kruitfabriek in Muiden, 1702-2002. Historisch Archief Muiden.
- Kroon, Guus (2005), Oorlogsomnibus van Muiden 1939-1945. Muiden: Historisch Archief Muiden
- Luchtbeschermingsdienst Amsterdam (1940-1945), Rapportenboeken van de Uitkijkdienst
- Middlebrook, M. & C. Everitt (2011), The bomber command War diaries. An operational reference book 1939-1945. Midland Publishing
- Nauta, H. (2015), Luchtoorlogdocumentatie
- Nauta, H. (2017), Emailbericht 20 december
- Pater, B.C. de & B. Schoenmaker (2005), Grote Historische Atlas van Nederland 1930-1950. Zierikzee: Atlas Maior.
- Plehwe, K.-F. von (1967), Die Überflutungen in Holland 1944. Viertelsjahrshefte für Zeitgeschichte. 15. Jahrgang, 4. Heft, Oktober.
- Reurekas, J.F. (1985), Diemen 1940-1945. Stichting Uitgeverij Noord-Holland in samenwerking met de gemeente Diemen.
- Reurekas, J.F. (1986), Diemen in oude ansichten. Deel 2. Europese Bibliotheek.
- Reurekas, J.F. (1988), Diemen in oude ansichten. Deel 4. Europese Bibliotheek.
- Reurekas, J.F. (2005c), Telefonische mededeling [over emmers vol granaatscherven], 7 oktober.
- Schlingmann, F. (2008), Een dijk en een brug te dichtbij, *gedenkwaardige herinneringen aan het begin en het einde van de 2e wereldoorlog, gebaseerd op een interview in 2008 van Freek Schlingmann met Alice Draijer-Veldhuisen, 1940-1945 bewoonster van de boerderij Palestina, Stammerdijk, Weesperkarspel. Geïllustreerd.*
- Schlüter, H. (2005), De meidagen van 1940. Herinneringen van Hans Schlüter. In: G. Kroon, Oorlogsomnibus van Muiden 1939-1945.
- Silfhout, M. van (1945), Aantekeningen Tweede Wereldoorlog 1938-1945; Gemeentearchief Diemen. (niet gepubliceerd).
- Smeenk, G. (2005), Vriendelijke mededeling
- Smeenk, G. (2010), Vriendelijke mededeling d.d. 25 september.
- Stigter, B. (2005), De bezette stad. Plattegrond van Amsterdam 1940-1945. Amsterdam: Athenauem-Polak & Van Gennep
- Teiwes, H. (1995), De Tweede Wereldoorlog
- Teiwes, H. (2004), "De kogels vlogen over de rails". Diemer Courant.
- Weidenhaupt, Hugo (1962), Kleine Geschichte der Stadt Düsseldorf. Düsseldorf: L. Schwann
- Zomeren, D. van (), Weesp
- Zomeren, D. van (2015), Email

Zwanenburg, G.J. (1993a), En nooit was het stil Kroniek van een luchtoorlog. Deel 1: Luchtaanvallen op doelen in en om Nederland. 's-Gravenhage: Koninklijke Luchtmacht / Bureau Drukvoorziening Korps Luchtmachtstaf

Zwanenburg, G.J. (1993b), En nooit was het stil Kroniek van een luchtoorlog. Deel 2: Luchtaanvallen op doelen in en om Nederland. 's-Gravenhage: Koninklijke Luchtmacht / Bureau Drukvoorziening Korps Luchtmachtstaf

7.2 Explosievenonderzoeken

ECG (2008), Rapportage detectieonderzoek Amsterdam-Rijnkanaal. Projectnummer 192-008, datum 03 oktober 2008, versie 05 (definitief)

Ingenieursbureau Amsterdam (2005), Oostelijke Ontsluitingsweg IJburg fasen 2 & 3. Archeologie en explosieven. Projectnummer 12804

Ingenieursbureau Amsterdam (2010), IJburg, Oostelijke ontsluitingsroute (2^e fase). Conventionele explosievenonderzoek. Project 35269

Saricon (2008), Vooronderzoek Conventionele Explosieven Amsterdam-Rijnkanaal. Documentcode 72389-VO-04. Concept 13 juni 2008. Definitief 18 juni 2009. Herzien 2 september 2008.

Sarcion (2010), Vooronderzoek Conventionele Explosieven Overdiemerweg. Documentcode 10S136-VO-01, 20 december 2010

T&A SURVEY (2009a), Rapportage van het historisch vooronderzoek naar de aanwezigheid van conventionele explosieven voor project Schiphol-Amsterdam-Almere. Deelgebied 3 (SAA). Projectnummer 0809GPR1820.1
14 december 2009 – definitieve versie.

T&A (2009b), Conclusies historisch onderzoek naar de aanwezigheid van conventionele explosieven voor project Schiphol-Amsterdam-Almere Deelgebieden 1 t/m 5 (SAA) en deelgebied 6 Projectnummer: 0809GPR1820.1, 14 december 2009

T&A Survey (2014), Boog A1-A9. Projectplan benadering

T&A Survey (2014), Vliegtuigbom Diemen veroorzaakt zeldzaam camouflet 13 mei

Bijlagen

Bijlage 1 - Acties EOCL in gemeente Muiden**Tabel : Acties EOCL in gemeente Muiden 1971-2010**

WO_NR	Ligplaats	Datum jjjj-mm-dd	Aangetroffen [CAT_WO]
1971_0230	KNSF, Kruitpad	1971-02-08	[C]
1971_0234	buro	1971-02-08	[C]
1972_0006	Zuidpolderweg	1972-01-03	[A]
1972_0287	KNSF	1972-02-18	[O]
1972_2963	Muider Chemie, Wordt gebracht door melder	1972-12-18	[D]
1973_0050	Kruitpad 14	1973-01-12	[C]
1973_0134	politiebureau	1973-01-24	[C]
1973_0815	Muiden Chemie	1973-04-17	[C]
1973_1450	Op het bureau, Zie c. en d.	1973-06-26	[C]
1973_2540	Tegenover kruitfabriek in weiland	1973-10-26	[C]
1973_2718	Muiderchemie BV, Postbus 1, Muiden	1973-11-16	[C]
1974_0089	Kruitpad	1974-01-11	[C]
1974_1564	Pr. Bernhardsingel 19	1974-05-31	[D]
1975_0753	pol buro	1975-04-08	[D]
1976_0435	pol.buro (vervallen)	1976-03-01	[D]
1976_0822	Pol.buro	1976-04-03	[C]
1976_1502	sportvelden	1976-05-20	[C]
1976_1942	Prinses Irenestraat	1976-06-05	[C]
1976_2296	Muiden Chemie	1976-07-23	[C]
1977_0287	Verk ZA	1900-01-00	[C]
1977_0288	Verk ZA [Veldhoven]	1977-02-10	[C]
1977_0289	Verk ZA [Barneveld]	1977-02-10	[C]
1977_0542	-----	1977-03-08	[C]
1977_1322	Bureau	1977-04-27	[D]
1977_1523	Op zandeiland	1977-05-10	[C]
1977_1543	Langs Rijksweg 1	1977-05-11	[A]
1977_2444	Op fabriek [Muiden Chemie]	1977-07-25	[D]
1977_2472	Bureau [Muiden Chemie]	1977-07-26	[D]
1978_1551	Kruitpad	1978-05-30	[C]
1978_2643	Pol. buro	1978-09-23	[C]
1978_2768	Pol.buro	1978-10-05	[D]
1979_0212	Bureau R.P.	1979-03-07	[C]
1979_1126	Naast Kruitfabriek	1979-05-06	[C]
1979_2633	Kruitpad 16	1979-09-19	[C]
1979_2932	Muiderzand exploitatie, Diemerzeedijk [Amsterdam]	1979-10-15	[B]
1979_2977	Zuiger op Muiderzand	1979-01-17	[A]
1981_0035	Pol.buro	1981-01-07	[D]
1981_0375	Muiden chemie	1981-02-24	[D]

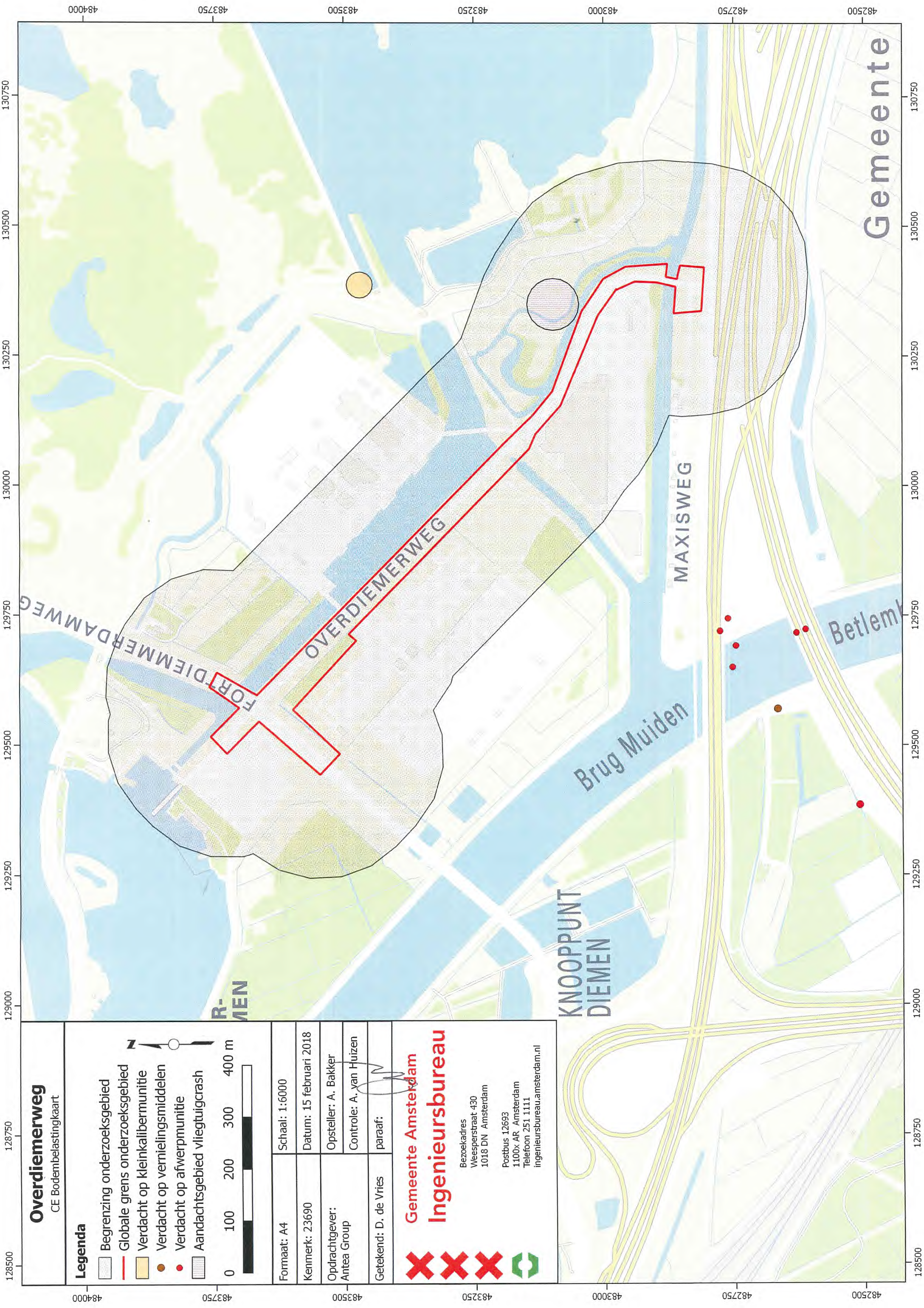
1981_2710	Pol.buro	1981-09-06	[D]
1982_1375	Pol.buro	1982-04-26	[D]
1982_2813	Pol.buro	1982-08-26	[D]
1982_4007	Pol.buro	1982-12-04	[D]
1983_0465	-----	1983-03-02	[O]
1983_2873	Muiden Chemie [Amsterdam]	1983-09-12	[B]
1983_4123	Rijksweg	1983-12-27	[A]
1984_0625	-----	1984-03-15	[C]
1984_3778	Lange Muiden (spoorwegtunnel) [Weesp]	1984-11-23	[A]
1985_3252	Kruitfabriek	1985-10-15	[B]
1986_0291	-----	1986-02-19	[C]
1986_1817	West Zeedijk	1986-06-06	[B]
1986_1871	Kenmerk 1731	1986-06-11	[V]
1986_2317	VZA 861871	1986-07-14	[Z]
1986_2545	Pr.Bernhardsingel 9	1986-07-31	[D]
1986_2596	-----	1986-08-05	[C]
1986_2658	Jachtwerf v.Vliet	1986-08-11	[C]
1987_1084	Postkantoor [Muidenberg]	1987-04-29	[A]
1987_1454	Pol.buro	1987-05-28	[D]
1990_0501	Bureau Muiden	1990-03-08	[D]
1990_1660	Kruitpad	1990-06-19	[ZA]
1990_1684	Pampus; in het water	1990-06-22	[C]
1990_3039	Eiland Pampus	1990-11-06	[VZA]
1991_1491	Bureau	1991-06-21	[D]
1992_1965	Amsterdamsestraatweg 26	1992-08-31	[C]
1993_1520	Amsterdamsestraatweg	1993-07-05	[C]
1996_0727	PC Hoofdlaan 48, Muiden	1996-04-17	[C]
1996_1031	Westzeedijk (volkstuinten)	1996-04-15	[C]
1996_1696	Steunverlening BID Muidertrekvaart	1996-08-14	[BO]
1997_1439	Pr.Irenestraat	1997-06-27	[C]
1998_2085	Klooster 52	1998-10-20	[A]
1999_2291	t.h Zeeweg 1b [Muidenberg l.o.m kap.Schurgers.]	1999-12-17	[A]
2003_1845	Kruitpad 16	2003-11-10	[C]
2004_0778	Kruitfabriek Muiden	2004-05-24	[C]
2005_0229	-----	2005-03-04	[A]
2005_0576	Jan Sluyterpad te Muidenberg	2005_04-27	[C]
2005_1251	Kruitpad	2005-09-06	[C]
2006_1902	kruidpad [sic]	2006-12-03	[B]

Bronnen: Bruggen, H. van (2018)

Noot: Spelling van het EOCLK aangehouden

Bijlage 2 - Historische feiten

Bijlage 3 - CE-bodembelastingkaart

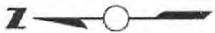

Overdiemerweg

CE Bodembelastingkaart

Legenda

- Begrenzing onderzoeksgebied
- Globale grens onderzoeksgebied
- Verdacht op kleikalibermunitie
- Verdacht op vernielingsmiddelen
- Verdacht op afwerpmunitie
- Aandachtsgebied vliegtuigcrash

Formaat: A4

Schaal: 1:6000

Kenmerk: 23690

Datum: 15 februari 2018

Opdrachtgever: Antea Group

Opsteller: A. Bakker

Getekend: D. de Vries

Controle: A. van Huizen

paraaf:

Gemeente Amsterdam
Ingenieursbureau

Bezoekadres
Weesperstraat 430
1018 DN Amsterdam

Postbus 12693
1100x AR Amsterdam
Telefoon 251 1111
ingenieursbureau.amsterdam.nl